

כ"א תמוז... משה... וכו'... (Small text in the top right corner)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 251

הוצאת ע"י בנים הנה"ג
ה"ר אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת גיטין דף יט - דף כה

בס"ד, כו' תמוז התשס"ח.

דף יט ע"א

(א) מתני', בכל כותבים וכו' ובכל דבר שהוא של קיימא. כתב הטור (סימן קכה א), כותבין הגט בכל דבר שרישומו ניכר. וביאר הב"ח (שם א), דכוונתו דסגי ברישומו ניכר אף דאינו קיים ועומד. וכתב, דכנראה דייק זאת מדכתב רש"י ד"ה הא דאפיצא, דמי מילין על גבי קלפים מעובדים בעפצים לא היו כתב, שמראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר. ומוכח, דדוקא כשאין הכתב ניכר כלל לא מהני, אבל בניכר, חשיב דבר של קיימא ומהני, אף שאינו עומד. אבל הפרי חדש (שם סק"א) כתב שדעת הטור, דבעינן כתב של קיימא, ונקט שרישומו ניכר, לאפוקי כתב בלוע. ואמנם, התוס' לקמן (כ"א): ד"ה על עלה, כתבו להדיא מהתוספתא, דבעינן שיכתוב על גבי דבר של קיימא, וזו מעלתו של עלה של זית, לאפוקי עלי כרישין וכו'. ולפי זה מאי שנא אי הכתב אינו מתקיים. ואמנם כן כתב הר"ן (ט. מדפי הר"ף) דבעינן כתב המתקיים על דבר המתקיים. אף לר' אלעזר דסבר עדי מסירה כרתה, דכשר לכתוב על גבי דבר שיכול להזדייק, מכל מקום בעינן מתקיים. והבית יוסף (סי' קכ"ד) כתב דהר"ף והרמב"ם (בפ"ד מגירושין ה"א) שכתב דבעינן "רישומו עומד". והרא"ש לא הזכירו התוספתא. והביא דהמגיד משנה (שם ה"ז) כתב דלתוספתא אינו כשר אלא במקרה. והרמב"ם לא סמך על התוספתא, כיון שלא הוכר בגמ'.
(ב) מתני', על העלה של זית. פירש רש"י ד"ה על, דמיירי בעלה תלושה. נוהיינו כדאייתא במתניתין דלקמן (כ"א): [[ומה שכתב כאן הרש"ש תמוה.

מודו גבי דהוי כשר. והרמב"ן והריטב"א (רבינו קרקש) למדו דסוגיין דהכא אליבא דרבנן דלקמן (כ). ואליבא דר' בר יעקב תירצו, א. דאיהו מוקי לה בסיקרא על גבי דיו, לדבריה הכל אינו חייב משום כותב. ב. דאפשר, דשאני שבת דבעינן בה מלאכת מחשבת, וכל שנכתב כבר לא חשיב. בחידושי הגר"ח (סטנסיל סימן קמה), הקשה, מהא דלהלן אסתפיק לגמ' בעדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו, ומשמע דודאי לא כתבינן להו בדיו, משום דדיו על גבי דיו לא הוי כתב, והניח בצריך עיון. נועיין במה שהאריך. אמנם הם לא כתבו זאת אלא לר' אחא ב"י. אבל סוגיא דידן שהקישא דין שבת לגיטין לא סברא כוותיה. ועיין באות הבאה.]]
(ח) בא"ד, ולרב אחא אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט. כתב המהרש"א, דבעיא דעדים דלא ידעי לחתום, אזלא כרב חסדא אליבא דרבנן ודלא כרב אחא, דלדידיה אפילו לרבנן הוי כתב שני כתב, ואפילו בדיו על גבי דיו, כיון דכתב השני עביד לשמה. אמנם המהר"ם שו"ת והתורת גיטין (סימן קלא סק"ד) ביאר, דלגבי כתיבה חייב על תיקון דכתיבה לשמה משום דהוי תיקון. אבל לגבי חתימה לא מתקן החתימה הראשונה, שאינה כלום. אלא ובעינן לחתימת העדים, וכיון שהיא על גבי כתב אינה חתימה.

(ג) מתני', ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד וכו'. כתב הר"ן (ט. מדפי הר"ף) בשם הרמ"ה, דצריך שיתן את הפרה והעבד בפירוש לשם גט, דבסתמא לא משמע שנתן לה מידי, והגט בטל. ולא אמרו לקמן (כ): דאף אי יש ניר מיותר, אוריא דמגילתא היא. [דהיינו שבטל לגט] אלא דוקא התם שטפל לעיקר, אבל עבד ופרה יש להם חיות, ואינם טפלים לקרן וליה. כן כתב הרשב"א לקמן (כ"א).
(ד) תוס' ד"ה דיו דיותא, אומר ר"ת דדיו שלנו הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים. והרמב"ן כתב, דסתם דיו הוי מעפצים שנתבשלו, ומי אפצא הוו בלא בישול אלא שנישרו במים. ובהגהות אשר"י (בפירקין סימן יא) כתב, דדעת הריב"ן, דדיו דמתניתין הוי של עפצים דמעורב בהו שרף. ואפצא דר' חייא איירי במי עפצים ללא שרף, דלא מיקרי דיו. וכתב הרש"ש, דלדבריו נדחו ראיותיו של רבינו תם, דהתם מיירי בעפצים ללא שרף, אבל בדאית בהו שרף הוי דיו.

(ט) רש"י ד"ה נעשה מעשה, להקל אפילו לענין שבת אם בא מעשה לדידו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה. כתב הרמב"ם (פי"א משבת ה"טז), המעביר דיו על גבי סיקרא חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק. וביאר בהגהות מים חיים (כ"א), דדעתו לפרש דברי ר' יחנן, דאין לדמות שבת לגיטין, דשמא לענין גט ראוי להחמיר מדרבנן ולפוסלו. ובחידושי החתם סופר כתב, דבירושלמי (שבת פרק הבונה ה"ד) משמע כהרמב"ם, דאף דלענין שבת חייב חטאת, בגט לא הויא כתיבה. והוסיף, דהכי מסתברא, דבגט כתיב "וכתב" ובעי קבלה הלכה למשה מסיני מאי חשיבא כתיבה, אבל בשבת לא כתיב לשון כתיבה, וכל מלאכה דהויא במשכן חייבים עליה.

(ה) בא"ד, דלא תני אלא הנך דלא תני במתניתין. כתב הפני יהושע, דלכאורה לשון מיותר הוא, דבפשיטת מצי לדויק, מדמרבין לה מריבויא דמתניתין דקתני בכל דבר שאינו מתקיים, לאתווי הא דר' חנינא אלמא דעפצא לאו היינו דיותא. וביאר, דמשום דאפשר לדחות, דריבויא דמתניתין לא קאי אלא לענין מי טריא בלבד, אבל עפצא היינו דיותא, לכך הוצרכו לפרש דלא קתני אלא הנך דלא תני במתניתין.
(ו) גמ', דיו על גבי דיו וכו' פטור. בחידושי הגר"ח (סטנסיל סימן קמה), כתב דלכאורה צריך עיון, מאי נפקא מינה במה דכתב העליון על הא הוי כתב, הא איכא מחיקה. דהרי שיכתב הדיו שלמעלה כיסתה לזו שתחתיה, ואמאי פטור אמחיקת תחתון. וכתב דאיכא תרי צדדין לבאר הדבר. צד א. דלא אמרינן דהווי מחיקה אלא באופן שהאות שתחתיה נמחקה מהיותה אות. ודין כתב העליון תלוי במחיקת התחתונה, דאי חשיב כנמחק, הוי העליון כתב. ואי לאו לא הוי כתב, דאכתי איכא לתחתון. ב. דאין מעשה המחיקה והכתיבה תלויים זה בזה, ואף אם מרח שכבת דיו על גבי האות הווי מחיקה. וכל הנפקא מינה היא רק אי הכתב העליון הווי כתב אי לאו, לענין שבת. דלגבי שבת אינו חייב במוחק, אלא במוחק על מנת לכתוב, דהיינו שיתקן את הנייר שיהיה ראוי לכתיבה. ובכתב על גבי כתב, לא תיקן מידי, דאינו ראוי השתא טפי. וממילא לא נחשב שכתב, דהא הכתב הקודם לא נמחק. אבל בעצם מה שמורח דיו על האות הווי מעשה מחיקה. ועיין באות הבאה.

דף יט ע"ב
(י) גמ', עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים. התוס' לעיל (ט): ד"ה קורין כתבו, דלא הוי עד מפי עד, כיון דאין צריכין להעיד על עיקר המעשה, אלא אמרי דכך כתוב בשטר. וביאר האב"י עזרי (פ"א מגירושין הכ"ג), דאין עדי השטר מעידים על גוף המעשה, אלא על דעת המתחייב, והא שפיר ידעי בעצמם, דרואים שמצוה להם לחתום. והרשב"א הביא מאן דאמר, דהכא במכירין קצת אלא שהאותיות משונין קצת, ואינן יכולין לקרות אלא בדוחק, כי הא דבסמוך דרב יהודה הוה מצטער קרי. והוא עצמו ביאר, דהכא הווי גילויי מלתא בעלמא, דהא הגט רמי וקאי קמן, ועביד לאיגלווי על ידי אחרים, ובכי הא מסתפו ולא משקרי, וגלויי מילתא לא הווי עדות, וכדאייתא ביבמות (ל"ט):. והרמב"ן, הוסיף, דלא הווי כעד מפי עד, שהרי הוא עצמו ראה את עדות, ומה שמאמין לאחרים היינו שכך כתוב בשטר זה, וזו אינה עדות אלא גלוי מלתא. והרמב"ם (פ"א מגירושין הכ"ג) כתב, דקוראין בפניהם והן חותמין והוא שיכירו לשון הגט. וביאר הבית יוסף (סימן קל), דכיון דמכירין לשון הגט לא הוי עד מפי עד אלא גלוי מלתא, אבל אם אינן מכירין הווי דין עדות.
(יא) גמ', ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא. כתב הרשב"א, דמדלא קאמר דפסיל לשתרא, משמע דהשטר כשר. דכיון דבגיטין הווי חתימה, לא פסלינן לשתרא בדיעבד בשאר שטרות. וכתב, דאיכא מאן דאמר דפסלינן לשתרא, דהוי כחספא בעלמא וכמי שאין עליו עדים, ואפילו אם מסרו בפני עדי מסירה, פסול אף לר' אלעזר דהוי כמוזיקף מתוכו (כדלעיל ד).
(יב) רש"י ד"ה בגיטין, משום תקנת עגונות. הקשה הפורת יוסף, דמצי לפרש דהווי אמניא דבשטרות פסול היינו דאין גובין בו ממשועבדים, משום דלית ליה קלא, אבל בגט כשר בכל לשון. ותיירך, דמדקתני אבל בשאר שטרות לא, משמע דליכא גוונא דמהני בשטרות, ופסול לגבות בו אף מבני חורין.
(יג) גמ' אמר ר' אשי וכו' אמר אמימר וכו' והנהו לא ידעו למקרי היכא דידעו.

(ז) תוס' ד"ה דיו על גבי דיו, בתהו"ד, ועוד דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן

דייק הריטב"א (רבינו קרשקש) דמשמע דאי לא ידעי, לא סמכינן אשני גוים דמקרי להו. ואף דהווי מלתא דעבידא לגלויי. דדוקא דיינן הוא שסומך משום דהויא מילתא דעבידא לאגלויי, אבל עדים לעולם אין להם לסמוך על אדם, אלא אם כן אין לבם נוקף כרב נחמן וספרי דדייני. ועיין לעיל אות א.

יד) תוס' ד"ה טעמא, וי"ל דכיון דס"ד השתא דמגורשת ודאי וכו'. [ולכאורה צריך עיון, הא שמואל אמר "חיישינן", וכמו שבאמת מבאר רש"י במסקנת הגמ' בד"ה חיישינן, דהווי גט מספק אסורה לכהונה. ואמנם הריטב"א (רבינו קרשקש), גריס להדיא "אמר שמואל וכו' פסלה מן הכהונה חיישינן" וכו'. ומכל מקום פירש בשם רבינו נר"ו, דסלקא דעתא דכתב דמי מילין אי אפשר למבדקיה. ומכל מקום הבעל נאמן. [דהיינו שנאמן מדינא, ומשום דהבעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן, וכמו שביארו התוס' באופן הראשון. דהיינו דאי לא הכי ליכא נמי למיחש.]. והקושיא מדתניא וכו' דאיכא כתב. ומשמע דסמכינן עליה, כיון דבאותה שעה היה כתב, ומלתא דעבידא לגלויי ולא משקר. אבל בגוונא דידן הא אי אפשר למבדקיה שמא משקר. וליכא ליישב, דברייתא בדאיכא כתב אמר שהיא מגורשת גמורה. וכדמשמע מלישנא דלאו כל הימנו לאסרה [דהיינו דאיירינן לענין להתירה להנשא]. אבל ההיא דשמואל [דאיירינן לענין פסולה לכהונה, וחיישינן קאמר] כיון דליכא כתב אינה מגורשת גמורה. דאם איתא דהכי הווי היה לתנא דברייתא למתני כן בהדיא, ומדלא תני לה שמעינן דהיכא דליכא כתב אינה מגורשת כלל. אי נמי, מדנקט נטלתו חוקתו לים, דמשמע הא לא זרקתו לים יכולין אנו לעמוד עליו. [ואמנם עיקר דברים אלו כתבם רש"י ד"ה הא ליכא, בקיצור]. ותיצרה הגמ', דאפילו בגוונא דשמואל אפשר למבדקיה במיא דנרא, ואם כן שפיר סמכינן עליה דלא משקר, וכדאיתא בברייתא דלעיל. [וכן משמעות דברי רש"י].

טו) בא"ד, בתוה"ד, דברר מועט מהימנינן לבעל כי היכי דבעל שאמר גרשתי נאמן. כתב הפני יהושע, דלא פירשו דמהימנן כיון דאמר גרשתי. משום דטעמא דבעל שאמר גרשתי נאמן, משום מגו דבידו לגרשה, והכא הוה מיגו במקום עדים, דאנו רואין שמגרשה בנייר חלק, וחששא דמי מילין הווי חשש רחוק. אלא פירשו, דאף דחשש רחוק הוא מהימנן בהאי מיגו.

טז) בא"ד, בסוה"ד, אלא שעה אחת וכו' ראו שהיה הניר חלק. ועוד י"ל וכו'. הרי דלמדו דודאי דבעינן דיהיו אותיות ניכרות בעת הנתניה ומספקא לן שמא היו ניכרות. וכן משמעות דברי רש"י בד"ה חיישינן, שכתב, שמא לא נבלעו יפה. אמנם הריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר בשם רבינו, דמספקא, אי כתב העשוי במי מילין, כיון שאינו יכול להקרא אלא על ידי מיא דנרא. אי הווי כתב אי לאו. והא דאמר לעיל, כתבו במי טריא ועפצא כשר, היינו כשהכתיבה נכרת לשעתה, והכא אינה נכרת אלא בבדיקה.

יז) שם. הגרע"א והחתם סופר הקשו, לפי מה שכתבו הראשונים לעיל, דבסלקא דעתך דגמ', הוהא אמנא דנאמן שגירשה, משום דהבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמנת. ולפי מה שביארו, דהספק אי האותיות היו בלעות בשעת המסירה, נימא דהבעל נאמן דהא טוען שגירשה, וכן שהכתב היה ניכר. ועיין מה שתיצרו. [אמנם לפי מה שביאר הריטב"א כאן, ליכא קושיא דהא הספק בהלכה ולא במציאות. גם לפי מה שביאר הפני יהושע דברי התוס' עיין לעיל אות ט"ז יש ליישב].

יח) תוס' ד"ה ושמואל, השתא לא צריכי לאוקמי בדקיניה דכי לא בדקיניה נמי איכא למיחש וכו'. והריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר דהא דאמרין האי לישנא בדקינן ליה, היינו משום דאפילו כי בדקינן ליה ואשכחי דגט כתוב בו, לא הווי אלא ספק מגורשת. [ועיין באות הקודמת מה הספק]. והרשב"א תמה, דאם כן הווי ליה למימר אלא שמואל חיישינן קאמר. ועל כן ביאר דאשנויא קמא סמכינן, ולומר דהיכא דבדקינן וליכא כתב, אפילו מיחש לא חיישינן, עד דבדקינן ליה ופליט. וכי פליט נמי אינה מגורשת ודאית אלא ספק מגורשת ופסולה מן הכהונה. וכתב, דלא קשיא מלקמן דאמר רב הונא למאי נחוש לה אי משום מי מילין, אין מי מילין על גבי מי מילין, ואם איתא דלא חיישינן ליה כלל, עד דבדקינן ליה, תיפוק ליה דלא בדקיניה. הא ליתא, והכי קאמר, אי משום מי מילין, ובדקיה אי פליט או לא, אי אפשר למבדקיה. אמנם הבית יוסף (סימן קל"ה) דייק, דרש"י בד"ה משום, נמי סבר כותס', מדפירש, דכיון דאין מי מילין על גבי מי מילין, לא חיישינן שמא כתב גט מבחוץ ואינו ניכר. ומשמע, דלולי האי טעמא, חיישינן אף ללא בדקיה.

יט) גמ', הני בני תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה. וכתבו התוס' ד"ה צריכי, דאי לא קרייה אינה מגורשת. ואחר שהקשו תירצו בבית אופנים. ולתירוץ קמא, חזרו בהם ולמדו דרק לכתחילה בעינן למקרי. ולתירוץ בתרא, נשאר בדעתם, אלא דבגוונא דקראו דאיכא ריעותא, אי לא קראו בשניה נמי הווי גט. [ועיין באות הבאה] וכן נראה דעת הרמב"ן. שביאר, דטעמא דמגורשת בורקה לים ואמר שטר פסים וכו', משום דאמר תחילה הרי זה גיטך בפני עדים לא משקר להו. ועוד, משום דבידו לגרשה. אבל דוקא בגוונא דבתר דקריה עייליה לביני ידיה. והריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר, דכיון דהווי עדי מסירה ועבדי כריתות, [דהיינו שהוא הטעם דאי לא דקרו לגט פסול חסר בעדי קיום]. עוד כתב, דלא מצו לסמוך בעדותן על אדם, אלא אי הוה כרב נחמן וספרי דדייני דלעיל. [כנראה כוונתו שיקרא עבורם. ועיין לעיל אות י"ג].

כ) תוס' ד"ה צריכי למיקרייה, בתוה"ד, ואי לא קרייה נראה דלא הווי גט. כתב הפני יהושע, דמפסקי מהרא"י (סימן כא) מוכח, דמה שכתבו התוס' דלא הווי גט, לא איירי רק בנאבד או נשרף, אלא אף כשהגט בידה. והא דכתבו דבדלא קראו קודם נתינה אלא לאחר נתינה דמגורשת, היינו תוך כדי דיבור לאחר נתינה, או דעסוקין באותו ענין. ומדברי המרדכי (סימן שמג) משמע, דתוס' איירי דוקא בנאבד או נשרף, אבל כשהגט יוצא מתחת ידה כשר אף לכתחילה על ידי שקורין בו עכשיו, ומשום הכי כתבו שאם קראו אחר הנתינה פשוט דמגורשת. **כא) בא"ד,** והשתא אי לא קרייה אפילו לא הוחלפה להם אינה מגורשת. הרמב"ן תירץ, דהתם מיירי בעדי חתימה דאין צריכין לקרותו. והפני יהושע כתב, דהתוס' אזלי בשיטת ר"ת לעיל (ד). ד"ה דקיימא, דלר' מאיר נמי בעינן עדי מסירה משום דאין דבר שבערוה פחות משנים, ובעינן שיקראו את הגט בשעת נתינה או תוך כדי דיבור, ומשום הכי הקשו דכיון דלא קראו אינה מגורשת.

דף כ ע"א

א) תוס' ד"ה אי, תימה דלענין מגילת סוטה משמע וכו'. הקשה בכתב וחותם להגרע"א, דלכאורה סתמא מהני משום ברירה, דהווי כנעשה לשם אשה זו, ואפשר דרב יוסף לית ליה ברירה. ותירץ, דכיון דספר תורה עומד לגירושין דכל אחד ואחד, משום דלאחר גירושין של זה יכול אחר לגרש בו, ולא בעינן לדינא דברירא לומר דסתמא לשמה.

ב) תוס' ד"ה הא בעינן, בתוה"ד, משמע דלרבנן לא הווי בשינה שמו אלא פסולא דרבנן וכו'. פירש המהרש"א, דמתניתין דשינה שמו אתיא נמי כרבנן, דפסלי הגט מדרבנן. ומדנקטה דשינה שמו פסול מדרבנן, משמע, דבלא כתבו כלל כשר אפילו מדרבנן, ומאי פריך דבעינן שמו ושמה. ותירצו, דהאי מתניתין אתיא נמי כר' מאיר, דלדידה ליכא לדיוקי הכי, דפסיל מדאורייתא משום דבעי מוכיח מתוכו. ומוכח דלר' מאיר לא איירי מתניתין בשינה ממש, אלא בשם דגליל ביהודה, וליכא למידק הא לא כתבו כלל כשר, ושפיר קאמר הא בעינן שמו ושמה.

ג) גמ', אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה וכו' באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן. כתב הרשב"א, דבירושלמי (פי"ב ה"ה) פריך, דלרבנן אין השם מן המובהר, אבל אינו פסול לגמרי. ומשני, דרבנן קאמרי דלר' יהודה דהווי כתב, מכל מקום לא הווי מן המובהר, אבל לדידהו פסול לגמרי. והפני יהושע תירץ, דרבנן סברי דהספר תורה פסול, והא דאמרי אין השם מן המובהר, היינו דקאי בקדושתו לענין מחיקה, ואסור למוחקו. וכתב עוד, דלפי זה יש לפרש הא דנקט לפלוגתיהו בגוונא דנתכין לכתוב יהודה, ולא בגוונא דנתכין לכתוב השם, אלא שלא כתבו לשם קדושת השם, דפסול כדאיתא לקמן (נד:). משום דאשמועינן דלרבנן אפילו בכי האי גוונא אסור למחוק השם דקאי בקדושתו. ותמה על הבית יוסף (יו"ד סימן רעו) שכתב בשם הסמ"ק, דמהכא מוכח דשרי למחוק שם שלא נכתב בקדושה. **ד) גמ', דבעינן זה אלי ואנוהו.** כתב בחידושי החתם סופר, דאפילו אי "ואנוהו" בשאר מצות לאו דאורייתא, בכתיבת השם הווי דאורייתא, כדמשמע מקרא ד"זה א-לי" דהיינו השם הקדוש "ואנוהו".

ה) גמ', דילמא וכו', כתב הרמב"ן דאף על גב דעיקר הווי, נקט לשון דלמא, משום כבודו דרב חסדא.

ו) גמ', דילמא אקנוי אקנוי ליה רבנן. פירש הרמב"ן, דרבנן אקניניהו לבעל פשיטי דספרי, ונעשה סופר שכירו ושלוחו. ולא בעי לקנות במשיכה את הקלף והדיו קודם הכתיבה. כדסברי הנקדנין [וכן שיטת הטור (סימן קכ"ה)], דאי הכי, אמאי קאמר דאיהי כתבה ליה, והא אפילו אי נתנה זוזא דספרא, הווי הגט דבעל דקנאו במשיכה. וכן משמעות לשון רש"י שכתב בד"ה אקנוי, ההוא זוזי מדידה והווי ליה כאילו יהיב ליה איהו. [ונראה מלשון הריטב"א (רבינו קרשקש). דטעמא דהנהו דבעי משיכה, משום דאי בשעת הכתיבה אין כותב משלו חסר ב"וכתב" דהיינו שהוא צריך לכתוב. אבל הרמב"ן ושיטתו סברי, דסגי במה שממנה שליח להיות כותב מכוחו, ולא בעי שיהיו כלי הכתיבה שלו. וסגי שבשעת הנתינה יהיה ספר מקנה, ולהא סגי בהקנית זוזי דידה לבעל.]

ז) רש"י ד"ה איהי כתבה ליה, נותנת שכו הסופר. הקשה הפני יהושע, דכיון דמה שקנתה אשה קנה בעלה, הווי שכו הסופר ממעות הבעל. ואין לומר, דאיירי באשה שהקנו לה על מנת שאין לבעלה רשות במעות, דרב חסדא קאמר דפסיל לכולהו גיט, והאי גוונא הווי מיעוטא דמיעוטא. ותירץ, דמה שקנתה אשה קנה בעלה היינו בסתם נשים היושבות תחת בעליהם ומעלין להם מזונות, דמעשה ייחודי לבעל, אבל הכא מיירי באשה המתגרשת, ורוב המתגרשות מחמת קטטה אין הבעל רגיל להעלות להן מזונות באותן הימים, ומעשה ייחודי שלה.

ח) רש"י ד"ה אקנוי אקנוי ליה רבנן, ההוא זוזא מדידה וכו', דהפקר בית דין היה הפקר. הקשה המהר"ר חיות, לדעת המחנה אפרים (קנין מכירה סימן ד), דיש כח ביד חכמים להפקיר, אבל לא להקנות, הרי כאן אמרה הגמ', דאקנוי אקנו ליה רבנן ומכח הפקר בית דין הפקר. ונשאר בצריך עיון.

ט) תוס' ד"ה דילמא, בתוה"ד, היינו משום דתשלומי תרומה ילפינן מתשלומי מעילה. בחידושי הר"ן תירץ, דשאני תרומה דהווי נתינה של ממון דליתיה בפחות משה פרוטה, אבל הכא לא הווי נתינת ממון אלא נתינת הגט ולמילתיה אתא.

הדרת הירמי

י) גמ' כתבו על אסורי הנאה כשר. כתב האבני מלואים (קל"ט סקי"ג) דדוקא גבי גט כשר, משום דלא בעי אלא נתינה ולא זכיה, דהא מהניא בעל כרחיה. אבל גבי שטרי קנין, דבעינן "ואקח את ספר המקנה", דהיינו זכית השטר, לא מהני. דליכא בהו ממון וממילא לית בהו זכיה.

דף כ ע"ב

יא) גמ', אמר ליה נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה. הקשה הרשב"א, דכיון דנתן לה גופו של טס לכתובתה, הכתב פורח באויר, ואינו נותן לה הגט. ותירץ, דכיון דאמר לה הכי וקבלתו, הוי כאומר התקבלי גיטיך ומחלי כתובתיך. וכתב הבית שמואל (סימן קכד סקי"ב), דמשום האי טעמא בעינן למימר דמיירי שמגרשה לדעתה. וכן כתב הט"ז (שם סקי"ח), אלא שכתב, שאפשר לתרץ קושיית הרשב"א, אי נימא, דגיטה וכתובתה באין כאחד. והתורת גיטין (שם סקי"ד) כתב, דאף אי לא מחלה מגורשת, דכיון דלא התנה תנאי כפול, הוי תנאי בטל ומעשה קיים, אבל הכתובה אינה מחולה.

יב) רש"י ד"ה אינה מגורשת, דכיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצא אותיות פורחות באויר. הרמב"ם (פ"ח מגירושין הי"ד) כתב, הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת שאין זה כריתות. והקשה הקהילות יעקב (סימן יד), אמאי בעי להאי טעמא, ולא סגי ליה בטעמא דאותיות פורחות באויר, דהא נתינת אותיות בלבד לא מהני, דבעינן "ונתן". ותירץ, דטעמא דהרמב"ם נמי מוכח מהא דבין השיטין, דאף דמעורה, והקנה לה את כל הספר, מכל מקום חסר משום כריתות. ואמנם הריטב"א (רבינו קרשקש) כתב לתרי הטעמים גבי שוירא דבין השיטין. [וצריך עיון בהמשך דבריו איך ביאר לטעם הרמב"ם שמיאן ליבאר הטעם דאותיות פורחות באויר.]

יג) גמ', ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה ספרים. הר"ן (י. מדפי הר"ף) פירש, דכיון דלקציצה קאי בקצוץ דמי, והוי כשנים ושלושה ספרים. והקשה בחידושי החתם סופר, הא לא קיימא לן דבקצוץ דמי. ופירש, דקרא ד"ספר כריתות" קאי נמי א"ונתן", ובעינן שיתן ספר אחד, דבלאו הכי הווי ב' וג' נתינות, דא אינו נותן הגוילים אלא מקום הכתב.

יד) רש"י ד"ה מעורה, שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה. ועיין בתוס' ד"ה לא צריכה, דלהריב"ם תירוצו הגמ' אויל על תרי הגוונים, ולר"י דוקא על בין שורה לשורה. והרשב"א כתב, דלדעת רש"י, בעיא דרב פפא מיירי בגוונא דעביד לתרוייהו ושייר בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה, ושינויא דמעורה קאי אתרוייהו. ומה שמעורין האותיות היינו שנוגעות גב אל גב. והריטב"א (רבינו קרשקש) הוסיף, דבעינן שתנינוק דלא חכים ולא טיפש יוכל לקרא את האותיות. אבל רבינו חננאל פירש, דמיבעיא ליה דעביד בין שיטה לשיטה אַז בין תיבה לתיבה, ולפי זה הא דאמרינן תיפוק ליה דספר אחד קאמר רחמנא, אויל רק על בין שורה לשורה. ואם כן פשוט מינה חדא, דבין שיטה לשיטה פסול, אבל בין תיבה לתיבה אכתי ספר אחד הוי. אבל המהר"ם ביאר, דאם שייר בין אות לאות נפסל משום שני ספרים דהרי אינו מעורה. ומה שנשאר להסתפק היינו דוקא היכא דמעורה בין שיטה לשיטה.

טו) תוס' ד"ה לא צריכא, בתוה"ד, דאפילו ספר ודיו לא בעינן בגט. פירש התוס' הרא"ש, דאין לומר דילפינן כתיבה כתיבה מתפילין ומוזות, דבעינן הקפת גויל. דאי הכי בעינן נמי ספר ודיו בגט, ובמתינתין תנן דכותבין על כל דבר המתקיים.

טז) גמ', מי אמרינן אקנוי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל. הקשה הפני יהושע, אמאי קאמר "אקנוי אקני לה", הא עיקר הבעיא לענין גט, והוה ליה למימר מי אמרינן לגירושין "יהביה ניהלה", וממילא, קנתה נמי את גוף העבר, כמו אי נתן הגט הכתוב על גבי טס של זהב. והביא דאמנם הרשב"א הוכיח כן מלשון הירושלמי, וכן מוכח מלשון התוספתא. וכן הסכמת הפוסקים. ועיין בדבריו שהאר"י להוכיח דאי אפשר לומר דבעינן להקנות. ותירץ, דהגמ' אתי לאשמועינן, דאינו צריך למסור לה העבר מיד ליד בתורת גט, אלא כיון שהקנה לה העבר באחד מדרכי הקנינים הויא נתינה. ד"ונתן" דקאמר קרא לאו דוקא נתינה מיד ליד, אלא כל היכי שמזכה לה בענין המועיל מיקרי נתינה. וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' קל"ט ס"ח).

יז) תוס' ד"ה בכתובת קעקע, בתוה"ד, ואפילו הויא הכא איסורא דאורייתא מכל מקום הוי גט. וביאר בחידושי הגרע"א, דלא אמרינן דאי עביד לא מהני מחמת מעשה הכתיבה דנעשה באיסור. משום דאף אי נימא דלא מהני, לא מיתקנא העבירה, והכתיבה קאי הכתובת קעקע. [ואולי יש לומר דלכך כיוונו התוס'].

יח) בא"ד, מ"מ הווי גט. התפארת שמואל דייק מדבריהם, דאף דאיכא איסור, בדיעבד הווי גט. והקשה הא לישנא דמתינתין דאפילו לכתחילה מותר. וכתב דיש לומר בדוחק, דכוונת התוס' דאי כתב כבר הגט בכדאי גוונא, אתי לאשמועינן דאף דעצם הכתיבה אסורה מדאורייתא, יכול לגרש בו.

יט) בא"ד, אע"ג דאסור לכתוב דקמתהני וכו'. הקשה הרש"ש, אם כן נימא דאינו גט, כדאיתא בראש השנה (כח). לר' יהודה דסבר דמצוות ליהנות ניתנו התוקע בשופר של שלמים לא יצא, כדי שלא תהיה לו הנאה. [כך ביאר שם הריטב"א] ועל כן כתב, דהא דכתבו על אסורי הנאה כשר, היינו דוקא אי מגרש משום מצוה, כגון במצא בה ערוות דבר, או מחמת שנאה.

כ) תוס' ד"ה תא שמע, בתוה"ד, העבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום אבל לאלתר לא. הרמב"ן תירץ, דהוה אמינא דטעמא דמתינתין דהתם, משום שיש לעבד דעת וחיישין שמא יקניטנו רבו וילך לו לבית של אחר ויאמר של זה אני, ונמצא קונה העבד כמי שקנה אדון לעצמו. אבל הכא ליכא להאי חששא, דהרי גט כתוב וחתום על ידו ובעליו כתבו.

כא) תוס' ד"ה אשה לא ידעה, בתוה"ד אע"ג דאמר' לעיל וכו' מ"מ טבלא דידה לא מקנו ליה. הקשה הרשב"א, אם כן מה ראיתו של רב אשי (לקמן כא). מדתנן האשה כותבת את גיטה. דהתם שאני דאקנו ליה רבנן בווא דספרא. וכתב דגראה לו לפרש, דרמי בר חמא ודאי סבר דאיכא לאיפלוגי בין פשיטי דספרא לטבלא שלה. מה שאין כן רבא ורב אשי דלקמן כ. ועיין שם אותיות ב' וג'. אמנם בתוס' הרא"ש כתב, דרמי בר חמא לא בעי למפשט מינה, משום דחילק דקלף לאחר הכתיבה אינו ראוי וטוב כמו שהיה בתחלה, ידעה לאקנויי כמו דמי כתיבת הסופר. אבל טבלא שהיא ראויה לתשמיש כבתחלה, לא מקנייא אלא בתורת שאלה.

כב) בסוה"ד, ורב אשי דפשיט מיניה משמע ליה דאיירי בקלף שלה. והריטב"א (רבינו קרשקש) ביאר, דדייק לה מוקאמר סתמא "כותבת את גיטא", דמשמע ליה בכל ענין, אפילו בנייר שלה.

כג) נשם, לכאורה צריך עיון, מה שהקשו הראשונים מהא דפשיטי דספרא, הא התם דברי רב חסדא לא אולי אחרון ד"ונתן", דאיירינן ביה הכא. וכמו שפירש רש"י ד"ה לא ידעה, בסוה"ד. אלא לענין ו"כתב". ומשום דאיהי כתבה ליה, דהיא הנתנת שטר הסופר. דהיינו, דדינא דוכתב היינו שיכתוב בצווי הבעל, ואם היא משלמת לו הכתיבה, יכתוב בצווי האשה. ואף שהבעל הוא האומר לו שיכתוב, מכל מקום אין צוויי יכול לשנות המציאות, שכותב עבורה כי היא תיתן לו השטר. הלכך בעו רבנן להפקיר ממונה, ועל ידי הפקרה הוה כמאן דיהיב לה איהו. דהיינו שאין כתיבתו מחמת הממון סתירה לצווי הבעל לכתוב. אבל מהיכי תיתי שיפקירו רבנן ממונה, משום שאינו יודעת להקנות. ויש לומר, דכל הראשונים דקשיא להוא, היינו משום דסברי כמו שכתבו התוס' לקמן (כב): ד"ה והא, בתוה"ד. ד"וכתב" היינו מי שיכתוב, ואין דין כתיבה על הבעל דוקא. אבל לראשונים דסברי דבעינן כתיבת הבעל, שפיר. וייתכן שכן למד רש"י. ועיין לקמן כב: אות ט"ן]

כד) תוס' ד"ה וכותב, ואם תאמר מה ענין שטרי הלואה לגט דאינם אלא לראיה. הפני יהושע תירץ, דאביי לטעמיה (בבא מציעא יג.), דעדיו בחתומיו זכין לו, ומשעת ההלואה נשתבדו הנכסים אף שעדיין לא לוח. ומשום הכי פשיט מדהכשירו חכמים, דמשמע דהוי שטר גמור לטרוף ממשעבדי מומן הכתוב בו, ולא חיישי שמא כתב ללוות ולא ליה, משום דעדיו בחתומיו זכין לו, והוי שטר הקנאה, ואפילו הכי מהני כתיבת ידו, והוא הדין לגט.

דף כא ע"א

א) גמ', זקן שאני ידע לאקנוי. הקשה הרשב"א (לעיל כ:), כיצד קונים הלווין והא לא ידעי דהזקן מקנה להו, ומאי שנא מהעודר בנכסי הגר וסבור דשלו הן דאמרינן ביבמות (נב): דלא קנה. ותירץ, דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנה.

ב) אלא אמר רבא וכו'. הקשה הרשב"א רבא דמדמי אשה לסתם אנשים שאינם זקנים, והוכיח מערב דאף אשה יודעת להקנות, למה הוצרך לומר (לעיל כ.) לרב חסדא, דרבנן אקנו ליה לבעל בזווי דספרא. ותירץ, דרבא לטעמיה דרב חסדא קאמר, דמקושתיו הבין דסבר דאשה לא ידעא לאקנוי. ואמר דאפילו הכי יש לומר דרבנן אקנו ליה זווי דספרא, כיון שתקנו שתהיה האשה כותבת את גיטה. ורב אשי נמי פליג בהא ארב חסדא ולית ליה לרמי בר חמא עיין לעיל כ: אות

ג) אלא א"ר אשי מהכא אשה כותבת גיטא. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש) דמהכא שמעינן דהא דאיתא לעיל (כ.) דכי אקנו ליה רבנן לבעל לא אקנו ליה אלא זווא דספרא, אבל הגט בעצמו היכא שהיא כותבת בנייר שלה, לא. דאי לאו הכי, מאי ראייה מיייתי ר' אשי, הא לאו איהי קא מקנה לו אלא רבנן דידעו לאקנויי הקנוהו לו. אלא שמע מינה דלא אקנו ליה רבנן גיטא אלא אווא דספרא. ועיין באות הקודמת.

ד) רש"י ד"ה קנאתהו, דהוה ליה האי עבר כחצרה וגיטה וחצירה באו לה כאחד. ביאר האבני מלואים (סימן קלט סקי"ב), דאתי לאשמועינן, דלא הוי כטלי גיטך מעל גבי קרקע. דטלי גיטך מעל גבי קרקע לא מהני, כיון דמקבלת הגט מעצמה ולא מכח נתינת הבעל. אבל הכא קיבלה מכח הבעל, כיון שנותן לה החצר והגט ביחד, ומה שבא לה החצר מכח הבעל, אף על גב דאיהי בעיא לקנותו מכל מקום הוי כנתינת הגט, ודמי לזורק הגט לחצירה דמסייע לה בקבלתו ומיקרי "ונתן".

ה) גמ', ואמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה. המחנה אפרים (הלכות קנין מעות סימן טו) הוכיח מכאן, כדעת שו"ת הרשב"א (ח"ב סי' שס"ט) והריטב"א החדשים בבא מציעא (י. ד"ה והא), דלא מהני יד פועל כיד בעל הבית לעשות קנין, מטעם דהוי חצר מהלכת. והקשה הנתיבות המשפט (חור"מ סימן קפח סקי"א), אם כן, היאך יכול פועל ששכרו בעל הבית להגביה מציאות, לקנות עבורו. הא הוי חצר מהלכת. ותירץ, דבהגבהה איכא תרי מיני קנינים, א. קנין יד ללא הגבהה (כדכתבו התוס' בבבא קמא כט. ד"ה אלא). ב. קנין הגבהה ללא יד

וסיים דתירוץ זה עיקר.

יג) גמי, שליחות לקבלה נמי וכו' שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחא. [בקדושין (מד):] איתא גבי נערה דקבלתה הגט בחיי אביה, מכח שליחותו הוא. ועיין **לקמן** (סד): **תוס'** ד"ה **נערה**, דלא כתבו כן. וכבר הקשה זאת הריטב"א בקדושין (שם). אמנם מכאן לא קשיא, דאיריין לענין קטנה וכיון דהיא מתגרשת האב הוא שליח דידה. והקשה הריטב"א (רבינו קרשקש) מאי שנא מקדושין, דהאב המקבל קדושי בתו, לא חשיב בעל כרחא דבתו, דאי לאו הכי אשכחן אישות בעל כרחא. ואיתא בקדושין (ה): להדיא, דבכסף ראשון בעל כרחא לא אשכחן. דגבי גט, כיון שיש לה יד לקבל גיטא בעודה קטנה, כדאיתא **לקמן** (סד): היכא דאין לה אב. השתא שיש לה אב, הא דאביה מקבל גיטא חשיב לן בעל כרחא. אבל גבי קדושין דבעודה קטנה אין לה יד לקבל קדושין כלל, וכשהאב מקבל קדושיה במקומה עומד, ורצונו של אב ודעתו כרצונה ודעתה, לא חשיב בעל כרחא.

דף כא ע"ב

יד) רש"י ד"ה לא אפשר למקציה, דשייך במצות ואינו רשאי לחבל בו ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי אברים. הקשה הרש"ש, דבלאו הכי כיון דיצא לחירות לא הוי דידיה, והוי כגט גזול דפסול. וכתב, דשמא כיון דיוצא לחירות מחמת קטיעת היד, שייכת היד לרבו.

טו) [שם, בסוה"ד, אלמא אינו רשאי לחבל בו. לכאורה צריך עיון, מה הוסיף בדברים אלו, ומה ההוכחה מהא דיוצא בראשי אברים דאינו רשאי לחבל בו. ונראה לומר, דהוה קשיא ליה כיון דהעבד ממונו הוא, היאך שייך שיצא לחרות, הא כיון דהווי ממונו הווי כבהמתו, ומאי טעמא נתן לו את עצמו שהוא ממון. אלא דהווי קנסא וכמו שפירש בשבועות (לו):] **בד"ה אמר לו עבדו, דקנסא הוא שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר, והרי הוא כבהמתו. ו**בכתובות** (מב). ד"ה **הפלת**, שכתב, דקנסא הוא שהרי הוא ממונו כאחד מן החמורים. ומצד נזק הממון לא שייך נמי לקנסו. ועל כן כתב דמהא דקנסי ליה חזינן דאסור לחבול בו, והוא טעם הקנס, ולא מה שהזיקו הממון. (א.ג.)**

טז) תוס' ד"ה יצא, פירש רבינו שמואל דוקא בבעלי חיים וכו' חשיב מחוסר קציצה. ביאר הריטב"א, דיד של עבד וקרן של פרה חשיב מחוסר קציצה, כיון שמה שמשייר הוי העיקר דנשאר בחיותו, אבל במאי דמשייר בקלף או בטבלה לא מיקרי מחוסר קציצה. כיון שהכל קאי לקציצה אחר הכתיבה. ו**בחושני הרין** ביאר, דדוקא במחובר לקרקע הוי מחוסר קציצה, דהוה ליה כעוקר דבר מגידולו, אבל בתלוש לא, כיון דיכול ליתנו לה כמות שהוא, וכי גיזו מיניה מידי לא מיפסיל, אבל מחובר אי אפשר ליתנו אלא בקציצה.

יז) בא"ד, ומעשה היה בימי הריב"ם ופסלו. **הפני יהושע**, הוכיח מכסוי הדם ועוד, דמעשה שאינו הכרח לעשיית המעשה לא מקרי מחוסר מעשה. והקשה, כיון דליכא הכרח לקציצת הקלף, אמאי מיקרי מחוסר מעשה. ורצה לבאר, דאירי בקלף שאין בדעתו להקנות לה, דאי אפשר ליתנו לה אלא על ידי קציצה, דאי לאו הכי הוי שיוור גט, וליכא כריתות, ואם יקנה לה בפרוש לאותו קלף הוי מחוסר מעשה הקנאה, דהווי כמחוסר מעשה. ומשום הכי פסלי ליה. והני דמכשרי סברי שכל הקלף נקנה לה ממילא, **בדלעיל** (כ): דאוריא דמגילתא הוא. [ולכאורה דבריו צרכים עיון, דהא דינא דאוריא דמגילתא לית בה חולק]. אך הסיק דלא ניחא ליה בהא, משום דמסתימת לשון הפוסקים לא משמע כן. וביאר, דהנהו דפסלי, משום שהבינו מקרא ד"וכתב ונתן" דצריך שהגט יהיה בשעת נתינתו, כמו שהיה בשעת כתיבה, בלי שום גרעון. ומשום הכי לא מכשרי, אלא במעט כדי לייפותו דלא מיקרי שינוי.

יח) בא"ד, וכן ר"ת היה מחמיר. כתב הב"ח (סימן קכד), דנקטו לישנא דמחמיר ולא פסול, משום דלר"ת פסול מדרבנן. אבל הבית שמואל (סימן קכד סק"י) כתב, דפסול מדאורייתא. וכדמוכח מהא דמייתו התוס' מעפר עיר הנדחת דחשיב מחוסר מעשה, והתם הוי מדאורייתא. וכן משמע מהא דפירשו, דפליגי אפילו בעציץ שאין נקוב וחייש רבא שמא יקטום, ואי הוי דרבנן לא היה רבא חייש שמא יקטום, דהווי גזירה לגזירה.

יט) בא"ד, מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה וכו'. ביאר הרשב"א, דמדאמרינן דשקיל ליה ויהיב ליה ניהליה. משמע, דמטעמא דלאו אורחיה למיתבר עציצו כוליה יהיב לה, שרינן. אבל בלאו הכי פסול, ואף דעציץ לאו עוקר דבר מגדולו הוי. והמהרש"א דייק כן ברש"י שכתב **בד"ה דשקיל**, דאין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והוויא ליה קציצה, דלא מפסיד ליה לעציץ. ומשמע דאי שברו הוה מחוסר קציצה. והקשה, **דהרא"ש** (בפירקין סימן כב) כתב בשם **רש"י** שהיה מכשיר בחתך הקלף לאחר הכתיבה, והניח בצריך עיון. ותיירץ **הפני יהושע**, דיש לחלק, דבקלף מכשיר משום דלא מקרי מחוסר מעשה, כיון דבטייל לגבי הגט, ואפשר ליתנו בלא קציצה. אבל בעציץ, אי לאו דחייס עליה לשברו, הוה אמינא דמשייר העציץ לעצמו, ואינו רוצה ליתן לה אלא מקום כתיבת הגט, ואיכא שיוור ואין זה כריתות, ובעי לקוצצו, הלכך הוי מחוסר מעשה, לכך הוצרך לפרש דלא מפסיד ליה לעציץ ומסתמא בדעתו ליתנו לה לגמרי.

(כדכתבו התוס' בבבא קמא ע. ד"ה הואיל). ולגבי גט בעינן דוקא גוונא קמא, דהיינו ידה. ולא מהני הגבהה ללא יד. ומשום הכי הגבהת העבד לא מהניא אלא מדין חצר, וחצר מהלכת לא קניא. אבל שאר קנינים איתנהו בהגבהה ללא יד, ומשום הכי, כשצויה על הפועל להגביה לא גרע מהוגבה על ידי הבעל הבית, דיד פועל כידו.

י) גמי, וחצר מהלכת לא קנה. הקשה הרמב"ן בשם התוספות, מאי טעמא לא קנה, הא חצר מיהא איתרבאי וידה מהלכת היא. ותיירצו, דידה מינח נייחא וגופא הוא דקא ממטי לה, כדאמרינן גבי קלתה. והקשה לדבריהם, הא אף גרופה נייח ידה לא נייחא וכמהלכת דמיא, ודלא כקלתה דנייחא לגמרי. ועוד דאפילו אם הניח על גופה או רגלה ומהלכת, מגורשת. ופירש, דאין חסרון מהלכת מחמת עצם ההילוך, אלא משום דאינה משתמרת. וכיון דידה צמודה אליה משתמרת לדעתה. אבל חצר מהלכת, כיון שאפשר לה להתרחק, ולא תהא משתמרת לדעתה, לא קניא. עיין באות הבאה.

ז) רש"י ד"ה וחצר, דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו בחצר מהלכת אמור, דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי. **רש"י בבבא מציעא (ט):** ד"ה **מי**, פירש, דלא קניא, משום דלא מרבינן מ"אם המצא תמצא בידו" אלא גגו חצרו וקרפיפו דלא ניידי והווי משתמר. אבל התוס' (שם) ד"ה **ספינה** כתבו, דטעמא משום דלא הוי דומיא דידו דלא ניידיא. [ועיין באות הקודמת]. וביאר **בחידושי הגר"ח** (סטנסיל סימן קט), דלתוס', חסרון דחצר מהלכת משום דלא הוויא יד. אבל לרש"י, דטעמא משום דאינה משתמרת לדעת הבעלים, הא שייך חסרון זה נמי ביד גופא, ומשום הכי הוויא חצר דומיא דיד, אלא דאינה קונה משום דיד נמי לא קניא בכי האי גוונא. ולפי זה רצה ליישב שיטת הרמב"ם (פ"ה מגירושין ה"ז), דהאם נתן לה את עבדו כשאינו כפות קנאתו, ואינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה. והקשה עליו הרשב"א הא הווי טלי ינטך מעל גבי קרקע. וכתב הגר"ח, דאי יסבור כרש"י, אף כשלא היה כפות הרי נתן בידה, וממילא לא הווי כטלי מעל גבי קרקע. ועיין בכל דבריו.

ח) תוס' ד"ה והילכתא בכפות, בתוה"ד, ופירש בקונטרס וכו' דכפות וישן בעינן וכו' אפילו הוי משתמר וכו' לא הווי גט דחצר מהלכת היא. **הרא"ש** (פ"ח ס"יה) כתב בשם הריטב"א דלפי זה, אם גם ידיו וגם רגליו כפותות וקשור בחבל ואוחזתו בידה, אף דאינו ישן, אינו חצר מהלכת והוי משתמר לדעתה, ומגורשת. אבל הרא"ש פליג, וסבר, דנייעור חשיב חצר המשתמרת שלא לדעתה, אף שקשור גם ברגליו. משום הא דבעינן משתמרת תלוי בסברא, דאין אדם רוצה שיהיו חפציו מונחים אלא במקום שהוא משתמר לדעתו. וכיון שהעבד ער, אף דכפות גם ברגליו, אין משתמר לדעתו, אלא לדעת העבד. אבל אי ישן וכפות, אפילו רק בידי, והיא אוחזת בחבל, הווי משתמר לדעתה. אבל הא דבעינן חצר שאינה מהלכת היינו מגזרת התורה שיהיה דומיא דידו, שאינה מהלכת אלא גברא הוא דממטי לה. ועל כן, אפילו אם ישן ואינו מהלך, לא דמי ליד דיש לו תכונת מהלך. אבל, גם כפות אין לו תכונת מהלך.

ט) תוס' ד"ה אטו, בתוה"ד, תתגרש מכח שליחות. כתב הקצות החושן (סימן ר' סק"א), **דבשויטא מוכבצת** (בבא מציעא יב), ביאר טפי, דחצר מהלכת לא דמיא ליד כלל, ומשום הכי לא קניא אפילו מדין שליחות, דלהכי אהני דאתרבי משום יד. אבל בחצר שאינה משתמרת מהני מדין שליחות, משום דאינה חלוקה מיד אלא דאיכא חסרון דשימור.

י) גמי, על היד של עבד ונותן לה את העבד. עיין לעיל יט. אות ד'. אמנם הרשב"א, הוסיף, דבירושלמי (בפירקין ה"ג) לא משמע הכי, אלא כל שנתן לה סתם הכל שלה.

יא) גמי, אמר אביו מכרי חצר וכו' אף חצירה דאיתה וכו' והא מתנה וכו'. ביאר הריטב"א (רבינו קרשקש) דהא דאקשי אביי היינו משום שאין דומה פעולת החצר שהוא נותן לה עכשיו, עם חצרה שהיה לה קודם לכן. וכיון דבעי לרבויה מידה, יחש לומר דלא ליקני אם אינו דומה לגמרי לידה משני צדדין, דליהווי לדעתה ובעל כרחא, אף על גב דאשכחן חצרה בעל כרחא. ונראה לבאר דבריו, דכיון דבגוונא שנותן בחצרה אין לחצר חלק בנתינה שהיא ניתנה גרידא. אבל בגוונא דנתינת החצר היא חלק ממעשה הנתינה, בעינן למילף לה מידה בלימוד מיוחד. ובהא יש לומר, דכיון דבעינן לדעתה לגבי עצם מעשה הנתינה, חסר הוא בנותן הלכך ליכא למילף מידה. ועיין באות הבאה.]

יב) ד"ה ואיבעית אינא, בתוה"ד, ואומר רבינו יצחק, דחצרה דמקודם לכן, לא הוי בעל כרחא כשליחותא דאב וכו'. והריטב"א (רבינו קרשקש) תירץ בשם רבינו, דבחצר כיון דמידה איתרבאי, וידה בין מדעתה בין בעל כרחא, ואשכחן נמי חצר דאפשר מדעתה ובעל כרחא דומיא דידה, ולפינן לה, ולא להאי חצר שאינה דומה לה לגמרי. אבל שליחות אם נאמר דמידה איתרבאי, ונרבה שליחות דומיא דידה, דליהווי מדעתה ובעל כרחא. הא גוונא אף בלא ידה מרבינן לה, מדכתיב "ויצאה והיתה לאיש אחר". [דילפינן מינה שהאב מקבל גיטה]. אמנם הריטב"א חילק, לפי מה שהבאנו דבריו באות הקודמת, דשליחות שניא, משום דאין חלוק בין שליחות דאב לבתו, לשליחות דאחר. הלכך, כיון דאשכחן שליחות דהווי על כרחא, שפיר איכא לרבות מידה אף שליחות דאדם אחר דלא הוי אלא מדעתה. מה שאין כן חצרה הבאה לה עכשיו, דהווי דין אחר מחצרה שהיה לה מכבר.

ובדלא אשרוש מנא לן דפליג.

ח) רש"י ד"ה טבל וחולין מעורבין זה בזה, אין לך פרי באילן הזה שאין מקצתו מן הארץ שהוא טבל וכו' לפי שהיניקה מתערבת. הקשה **בבבב** **ביאורים** (אות יד), דהא קיימא לן דזה וזה גורם מותר, וכיון דהאילן יונק מהארץ ומחוץ לארץ, מאי טעמא לא נפטר כולו מתרומה ומעשר.

דף כב ע"ב

ט) גמ', רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתו. כתב בהגהות אשר"י (בפירקין סימן כד) בשם **המרדכי**, דאף דר' אלעזר מודה במוזיף מתוכו דפטול, הכא מכשיר. כיון דלא חייש שמא יסמכו אשטר שיכול להזדייף, כי היכי דמכשיר מהאי טעמא בשמות מובהקין דעכו"ם.

י) רש"י ד"ה ר' אלעזר, בתוה"ד, דעל כרחק בעינן עדים דילפינן דבר דבר מממון. כתב **האמרי משה** (סימן טז אות ב), דדבריו משמע, דבלא הילפותא מממון יכול להיות גט בלא עדי מסירה ועדי חתימה, דלא בעינן עדים כדי לאשווי שטרא, אלא משום דבר שבערוה. [דהיינו להוכיח שאיננה אשת איש. והדברים צרכים עיון. דהרי אפשר לומר דאף לר' אלעזר, מה שהעדים מעידים על הגט שנמסר לה על ידי הבעל, נותן לו את תוקפו. אמנם אולי יש להוכיח כן, מהא **דתוס' לעיל** (עמוד א') **ד"ה מאן**, דייקי מרש"י, דאף לר' מאיר הגט כשר, אף על מידי דמוזיף, אם תביא את עידי החתימה.] וכתב, **דהגר"ח** הוכיח כן **מהרמב"ם** (פ"א ממכירה ה"ז) שכתב, כיצד בשטר כתב על הנייר או על החרס שדי נתונה או מכורה לך וכו', כיון שהגיע השטר לידו קנה אף על פי שאין עליו עדים כלל. ומוכח, דלא בעינן עדים לאשווי שטרא, אלא משום דאיכא חשש זיוף דהמקבל, אבל אי מודה שנתן לו, השטר כשר בלא עדים אף בשטרי קנין, והיינו לר' אלעזר דעדי מסירה כרתו. אמנם הביא **הדקצות החשן** (ס"ב מ"ב) כתב דבלא עדי חתימה או מסירה, אם השטר בכתב הסופר ולא בכתב ידו, לא מקרי שטר כלל אף שמודה שנתנו.

יא) רש"י ד"ה אבל, וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה. כתב **התפארת שמואל**, דטעמא דהוצרך לפרש דסמכינן אעדי חתימה, ולא סגי בהא דישכחו העדי מסירה את הדבר. משום, דקשיא ליה אמאי פסלינן השטר לאלתר, דאי משום דישכחו העדי מסירה, והא סגי לפסול כשיגיע הזמן דישכחו, אלא דכיון דסמכינן אעדי חתימה, פסול השטר לאלתר. [ועיין להלן אות י"ב דברי **הרמב"ן**].

יב) תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד, ופירושו דחוק דלמה יש לטעות וכו'. כתב **הפני יהושע**, דיש ליישב, דעיקר החשש שמא יטרוף מהלקוחות דלא ידעו דאיכא שום זיוף ויסמכו אעדי חתימה, ויגבה שלא כדן. והוסיף, דלפי זה יש לתרץ הא דהקשו, מאי שנא משטר שאין עליו עדים, דהתם לא שייך האי חששא, דבשטר שאין עליו עדים לא מצי לגבות מהלקוחות, אלא על ידי שביא עדי מסירה לפנינו. [ודבריו צ"ע, דהא איתא **בפרק גט פשוט**, דכשגובה מהלקוחות, צריך לתת להם השטר, על מנת שיוכלו להוכיח למוכר שגבו מהם החוב, ויגבו ממנו. ומהיכי תיתי לומר שהם לא יבחינו דבר פשוט שהשטר נכתב על מידי דמוזיף?]

יג) בא"ר, לר' אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים. **הרמב"ן** תירץ, דהיכא דאיכא עדי חתימה, פסל ר' אלעזר מכאן ועד עשרה ימים, דילמא סמכי אעדי חתימה דלא רמו אנפשיהו ולא דכירי, ומשום הכי אינו ראוי לעמוד ימים רבים. אבל היכא דליכא עדי חתימה, כיון שהעדי מסירה יודעין דבעו להו בכל עת, רמו אנפשיהו למיזכר. והיינו דתנן וגובה מנכסים משועבדים, והוסיף, דקרוב הדבר לפירוש רש"י בסוגיין. [ואולי גרס **ברש"י ד"ה אבל**, "וסמכי אעדי חתימה", וכנדפס **ברש"י שעל הרי"ף** (יא. מדפי הרי"ף), דהיינו דהעדי מסירה יסמכו על העדי חתימה וישכחו הדבר. ולא כתוס'. וכמו שנדפס ברש"י דין וסמכי דהיינו וסמכינן. ועיין לעיל אות י' (ג.א.) אמנם לכאורה אי רש"י כיון לכך, היה צריך לכתוב דסמכי ולא וסמכי.]

יד) תוס' ד"ה הא, בתוה"ד, התם מייירי כשאנו מלמדו לכיון לשחוט וכו' אבל הכא וכו' ומלמדו ומזיזו לעשות לשמה. **והרשב"א** (חולין יב): כתב בשם **רבינו יונה**, דבשחיטה וחליצה לא מהני גדול עומד על גביו, משום דבדבר שאפשר לעשות על ידי שליח, מועילה כוונת העומד על גביו ככוונתו, מדין שליחות. אבל בחליצה שאינה בשליחות, לא מהני כוונת העומד. אבל בגט מהני, דהא מצי למנות שליח לכתובת הגט, ולכוונת כתיבתו לשמה. וטעמא דלא מהני בשחיטה, לפי שאין דין השחיטה על הבעלים או על אדם מסויים, אלא הכל תלוי בדעת השוחט וכוונתו, דהרי שחט בהמת חבירו שלא מדעתו כשרה, ולא שייך שליחות. אבל בגט לא מהני לגרש אשת חבירו, ובעינן דעת הכותב.

טו) בא"ר, ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו. **האמרי משה** (סימן יח) תירץ, דדין שליחות בגט אינו על מעשה הכתיבה, אלא על הלשמה, דבעינן שהבעל יעשה לשמה או דיעשה בשליחותו. וכיון **דלרבינו יונה** (הובא באות הקודמת), הא דמהני גדול עומד על גביו משום דכוונת העומד על גביהם שהוא שליח הבעל לכוונת הלשמה, מצטרפת לעשייתם.

טז) בא"ר, וייל דלא בעינן שליחות בכתובה דוכתב לאו אבעל קאי. וכן כתב **הריטב"א** (רבינו קרשקש) וכן כתבו **הרמב"ן** **והרשב"א** (לקמן כג.) אמנם במה שכתבו התוס' בהמשך ועוד אמור ר' יצחק וכו' נראה שנסתפקו אי כותב מדין

כ) גמ', על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות. הקשה **בחדושי הר"ן**, דאפשר דתיהוי כריתות אם יפול הבית, וכדאמרין לגבי שכירות דאי נפל אזדא ליה ואינו חייב לשוכר מידי. ותירץ, דדוקא לענין שכירות אמרינן הכי, לפי שלא שכר אכל הבית כמות שהוא ראוי לדירה, אבל לענין נדרים אפילו הקרקע נאסר, ומשום הכי לגבי גיטין ליכא כריתות.

כא) מהני, אין כותבין במחובר לקרקע. כתב **הרשב"א**, דאפילו אם נתן לה את הקרקע פסול, וכדילפינן **בירושלמי** (בפירקין ה"ג), מקרא ד"ספר", מה ספר תלוש אף כל דבר תלוש. וכתב, דיש מפרשים, דטעמא משום דכתיב "ונתן בידה" דבר הניתן מיד ליד, דהיינו תלוש.

כב) רש"י ד"ה נייר מחוק וכו', בתוה"ד, דהא העדים נמי על המחק חתומים. תוס' לקמן כב. ד"ה לא כתבו, דדוקא היכא דכתב על נייר שאנו מחוק והעדים חתומים על המחק. אבל בגוונא דתרווייהו על המחק, אדרבא ניכר אי מחקו שני פעמים, ולא חיישינן לזיופא. **והתוס' יו"ט** ביאר שיטת רש"י בשם **הבית יוסף** בשם **העיטור**, דאף דניכר אי מחקו שני פעמים, מכל מקום תנא קמא חייש שמא לא יבדילו בכך וגזרו. והכמים דמכשירי, היינו משום דהיכא דאיכא חששא אזלינן לעדי מסירה.

דף כב ע"א

א) רש"י ד"ה שמא יקטום, העלה והווי קציצה מן המחובר. הר"ן (י: מדפי הרי"ף) דייק מדבריו, דאי הווי תלוש לא הווי מחוסר קציצה. והקשה, דאם כן היאך כתב **לעיל** (כא:): **ד"ה דשקול ליה**, דהטעם דלא חיישינן שמא ישבור החרס, משום דלא חיישינן שיקלקל העציץ. הא עציץ דהווי תלוש לא שייך ביה קציצה. וכתב, דאפשר דסבר, דאף בקוצץ דבר תלוש פסול משום מחוסר קציצה. ומה שכתב גבי עלה משום שהוא מחובר. היינו משום דמחוברים הדרך לקטמם. אבל בתלוש גבי גזרינן. והא דלא כתב דלא חיישינן לקציצת העציץ, משום דהווי תלוש. היינו משום, דאיכא למימר, דהכא אף בתלוש ליחוש דילמא חייס על הזרעים לעכבם לעצמו, וישבור החרס. וסיים דעדיין לא נתברר דיו.

ב) גמ', מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים. וכתבו **התוס' ד"ה עציץ**, דאתי לאשמועינן, דבעל העציץ לא קנה הזרעים אף דהווי בעציץ שלו. וביאר **האור שמח** (פ"א מגירושין ה"ו), דכיון דהזרעים ינקי מהקרקע, לא הווי העציץ חצר לגביהם, כמו מטלית המונחת על גבי זרעים לא הווי חצר דידהו.

ג) גמ', החזיק בעציץ אף עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים. **הב"ח** (חרי"מ סימן רב) דייק, דלא קנה הזרעים משום דחוקה לא מועילה במטלטלין, הא משך את העציץ, קנה הזרעים כיון דשייכי ביה. אבל **הש"ך** (שם סק"ח) כתב, דלא מהני **ובחידושי החתם סופר** ביאר, דהא דלא נקטה הגמ' גוונא דמשך העציץ, אף דאי משך העציץ מדהווי בקרקע בלי פסיקת יניקה לא נקנו הזרעים. מכל מקום, כיון דסתם משיכת עציץ הווי בהגבהה, ומסירה מיד ליד, פסקה היניקה. וקנה הזרעים מתרי טעמי, חדא, על ידי שהחזיק בקרקע ועשאו תלוש. ועוד, דתלישתם וקנין משיכתם באין כאחד.

ד) גמ', שם. כתב **האור שמח** (פ"ג ממכירה ה"ז), דצריך ביאור, אמאי קאמר "עד שיחזיק בזרעים", כיון דאשמועינן מיד בהמשך ד"החזיק בזרעים קנה עציץ". וביאר, דאשמועינן דאף אם החזיק בעציץ ואחר כך בזרעים קנה, ולא אמרינן דלא נתכוין לקנות את העציץ בחזקה דזרעים, משום דסבר דקנה העציץ בחזקה. והיינו משום דדעת אחרת מקנה, אף שאין הקונה מתכוין לקנות. ועיין באות הבאה.

ה) תוס' ד"ה עציץ של אחד, הוא הדין דהווי מצי לאשמועינן וכו' אלא לרבותא וכו'. **והר"ן** (י: מדפי הרי"ף) תמה, הא הך רבותא נמי היה יכול להשמיענו בגוונא דקנה לעציץ ולזרעים במשיכה, דאף דקנה העציץ, מכל מקום את הזרעים לא קנה אף דהווי בעציץ שלו. וכתב, דאפשר דבכהאי גוונא לא קנה גם העציץ. כדאיתא **בבא בתרא** (פו: קה). גבי כור בשלושים אני מוכר לך, דאף שידועים לו דמי כל סאה וסאה, מכל מקום יכול לחזור בו עד סאה אחרונה, כיון שקנה כל הכמות. והכי נמי כיון שלא קנה את הזרעים אף העציץ לא קנה. וכתב **הפני יהושע**, דשפיר ופשיטא מה שכתב הר"ן בגוונא דפסק דמים לעציץ עם הזרעים יחדיו. דכיון שאינו קונה הזרעים ליכא פסיקת דמים לעציץ והמשיכה לא תועיל לו. אמנם אי פסק דמים לכל אחד בפני עצמו, לא ברירא דעת הר"ן, דכיון דהווי שני קנינים אף דלא מהני לזרעים מכל מקום הינו לעציץ. וכל שכן הכא דזה קנין קרקע וזה קנין מטלטלים. והוסיף, דאפשר דלכך נתכוונו התוס' דהוא הדין דמצי לאשמועינן הכל באדם אחד. ועיין באות הקודמת.

ו) גמ', נקבו בארץ ונפלו בחוצה לארץ. ביאר **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (פ"א מתרומות הכ"ז), דאביי סבר דבמצוות התלויות בארץ אזלינן בתר יניקה, ורבא סבר דבעינן דהגידולין יהיו בארץ ולא סגי ביניקה. ובדאשרוש לא פליגי, משום דעל ידי השרשה שדינן נופו בתר עיקרו והווי גידולין בארץ, וכן הדין בכל התורה, ומשום הכי מיייתי פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה, דמוכח מהתם דלר' יהודה לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, ולשיטתו שייכא פלוגתא דאביי ורבא אף בדאשרוש.

ז) גמ', ובדאשרוש לא פליגי וכו'. הקשה **הפני יהושע**, דעל כרחק לא פליגי, דאי פליגי ליפלגו באילן דעלמא. וביאר, דפריך אאביי, דהא ר' יהודה סבר דאפילו באילן גמור אזלינן בתר הנוף, וקיימא לן דהלכה כוותיה לגבי ר' מאיר, וכל שכן היכא דהווי יניקה בעלמא. ועוד, דר' מאיר לא פליג אלא באילן גמור, אבל בעציץ

פשיטא ליה לאביי האי טעמא. [וצריך עיון מאי קשיא ליה]. ותיריך, דאפשר דבשאר עדיות פסול משום דלא מצי מכיין, כגון המעיד על קרקע, את מצריה, או בכל דבר מדותיו. ואי תימא דמצי מכיין גורו אטו אינו יכול לכיין. אבל גט אשה מכיין דאיכתוב קמיה ואימסיר ליהדיה כשהוא פתוח, אף שנסתמא, יכול לומר גט זה שבידי, בפני נכתב ובפני נחתם, ובלבד שלא יצא מתחת ידו. ולא גורין אטו בעלמא משום דלא אתי לאחלופי.

דף כג ע"ב

(ו) גמ', אמר רבי יוחנן אין העבר נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה. ורש"י פירש (בעמוד א') ד"ה לקבל גט, דאין טעם לחלק בין קבלה להולכה אלא דכך נשאלה השאלה בבית המדרש. וכן דעת הרמב"ן, אלא שכתב דעת הר"י מיגוש, דדוקא שליח קבלה, אבל להבאה כשר. דשליח הולכה אינו אלא כשליח דעלמא, ובשליחות דעלמא איתיה לעבר, אבל שליח קבלה שמגורשת בהגיע גט לידו, לית ליה יד, הואיל ואינו בתורת גיטין. וביאר האבני מילואים (סימן לה סק"ט), דהיינו משום דמדאורייתא אין המגרש צריך לומר כלום, אלא הגט הוא המגרש ובו כתוב לשון בעל המגרש, ואינו שליח אלא למעשה הניתנה, ולהא לא בעינן שיהיה בר כריתות. אבל בשליחות קבלה דהשליח עושה מעשה גירושין, עבד פסול דאינו בר כריתות.

(יא) תוס' ד"ה אין, בתוה"ד, ואומר ר"ת דנקיט עובד כוכבים לאשמעינן עובד כוכבים ונתגייר פסול. הקשה הפני יהושע, הא השתא דנקיט עובד כוכבים, היאך ידעינן לפסולא דעבד. דהא איכא למימר, דעובדי כוכבים ממעטינן משום דבעינן "שלוכם בני ברית", אבל מהיכי תיתי לטעמא "דלאו בר גיטין וקידושין". ותיריך, דעובד כוכבים נמי אי אפשר למעט אלא מטעמא דלאו בר התיירא הוא. דהא שליחות בכל התורה מגירושין ותרומה ילפינן. והא דמעטינן שליחות עובד כוכבים בכל התורה, היינו לבתר דקים לן דעובד כוכבים ליתא בשליחות הגט, מסברא דלאו בר התיירא הוא, וכיין שאינו בר שליחות, ליכא למילף שליחות גביה בכל התורה. וממילא ידעינן דעבד נמי פסול מהאי טעמא גופא.

(יב) תוס' ד"ה העובד, בתוה"ד, אי נמי כשורעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגדלה שליש וחזר וקנאה ממנו. הקשה החזון איש (ליקוטים מו.), דכיון דבשעת הבאת שליש היה עליה פטור דלקוח, אמאי מתחייבת כשחזר ולקחה. וביאר, דאין חלות דין לקוח על הפירות מטבל לפטרם, אלא דלא חייבה התורה לעשר אלא לבעלים שזרעה, והלוקחה פטור. אבל אם חזר הבעלים וקנה מהלוקח, חייב לעשר.

(יג) תוס' ד"ה ונעשה, תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו וכו'. אמנם הרמב"ן כתב, דקניא לעובר, משום דגיטו וידו באין כאחד, דהא חזינן כן גבי כיון המשחרר חצי עבדו, דאמרינן דגיטו וחציו באין כאחד. נולכאורה נראה לבאר, דהרמב"ן סבר דהא ד"עובר ירך אמו" היינו דהוא חלק אחד מגופה. ואם כן גם ידה חלק ממנו, ועל כן דמי למשחרר חצי עבדו. אבל דעת הר"י, דאף דיכול למשחרר חצי עבדו, והיינו משום דלא מיעט אברים מסויימים, אבל אי שחרר שפחה חוץ מידה לא אמרינן דיש בידה חלק מהשחרור, ולא אמרינן באין כאחד. והכי נמי סבר דאף ד"עובר ירך אמו" לא הווי חלק ממנה אלא כאבר בפני עצמו.]

(יד) גמ', בארץ דאי אתי בעל מערער משגחינן ביה, איכא למימר לקלקולא קא מיכוונא. הקשה הרשב"א, אמאי לא נצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו בארץ ישראל, דהשתא אי אתי בעל לא משגחינן ביה כדאמרינן לעיל (ו:), ותהיה נאמנת. וכתב, דאין הכי נמי בכהאי גוונא מהימנא, והכא איירי במביאה בארץ כדינה, דלא מהימנא. עוד כתב, דאפילו אי אמרה, לא מהימנא, דאיהי לאו דינא גמירא. וכיון דכולהו כי מייתי בארץ לא קפדינן בין אמר בין לא אמר, וכי אתי בעל משגחינן ביה, אף זו סבורה דאף דאמרה בפני נכתב ובפני נחתם לא מהני, ואי אתי בעל אכתרי משגחינן ביה, וסבורה לקלקל, ולא מהימנא.

(טו) גמ', בחוצה לארץ דאי אתא בעל ומערער לא משגחינן ביה מהימנא. הקשה הרמב"ן, דבחוצה לארץ נמי, כיון דאי מהימנא מפקי לה מבעלה. היה לנו לחוש שמה מתכוונת להוציאה שלא תהא לה צרת צרה. ותיריך, דאין מכוונת לכך, משום דסבורות שישא אחרת במקומה. אבל היכא דאיכא קלקול, שמחות לאידן ולפיכך אינן נאמנות.

(טז) גמ', שם. הקשה הגר"ש איגר (ש"ת רע"א סימן רכ), כיון דטעמא דנאמנת משום דלא מציא לקלקלה, אמאי נקט במתניתין דנאמנת משום דהכתב מוכיח. ותיריך, דאביי מפרש דהכתב מוכיח לא הוי טעם נאמנותן, אלא דהתנא פירש מאי טעמא דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה, והא אין דבר שבערה פחות משנים, וקאמר דהכתב מוכיח, וכדאמרינן לעיל (ג). דמדאורייתא עדים החתומים על השטר כנחקרה עדותן.

דף כד ע"א

(א) רש"י ד"ה כתב, ולאביי לא איצטריך וכו'. דהכי משמע מה בין פה דגט וכו' שהכתב מוכיח עמו. הקשה הפני יהושע, שפיר קאמר אביי ומה סברת ר' יוסף. וביאר, דאיהו דייק דהוה ליה למיתני נמי פה מוכיח, משום דפה דגט עדיף מפה דמיתה, וכדאמרינן לעיל (ג), דנותנו לה בפני שנים ומעיקרא מידק דייק, דכיון

שליחות. וכן הבין הב"ח (סי' קכ"ג) ומלשון הרא"ש (סימן כה) נראה דפשיטא ליה לר"י דהווי מדין שליחות. וכן כתבו התוס' לעיל (ט:): ד"ה אע"פ, דר"י סבר, דעכ"ר אינו יכול לכתוב הגט משום דאינו בר שליחות (יז) בא"ד, אלא משום דכשלא צוה הבעל לא חשיב לשמה, אלא חשיב סתמא, ופסול. דאשה לאו לגירושין קיימא. ביאר הרשב"א (להלן כג.), דבלא צוואת הבעל, לא חשיבין לכוונתן לשמן כוונה מעליא, אף על פי שמתכוונין לשמו ולשמה, דכיון שלא צוה הבעל ואינה עומדת להתגרש, חשיב כשלא לשמה.

דף כג ע"א

(א) גמ', עובד כוכבים לרעתיה דנפשיה עבד. הקשה בחידושי הגרע"א, דילמדוהו לומר קודם הכתיבה שכותב לשמה, ואף אי אינו מתכוין לכך הוי דברים שבלב. והוסיף, דאין לתרץ כדכתב בשו"ת חכם צבי (סימן א), דאנן סהדי דלא עביד לשמה והווי כאילו פירש, דהא ליכא אלא ספיקא שמא אדעתיה דנפשיה עביד, ולא הוי אנן סהדי.

(ב) גמ', איתבייה רבא וכתב לה לשמה. כתב הפני יהושע, דמהא דפריך רבא מדרשא דקרא לכאורה משמע דבעי למימר, דלר' מאיר נמי בעינן כתיבה לשמה מדאורייתא, וכדכתבו התוס' לעיל (כב): ד"ה הא. ודחה, דרבא לא פריך מקרא. דאיכא למימר דקרא מיירי דכתב הבעל בכתב ידו, דלא בעינן מדאורייתא עדי חתימה, כדמוכח לקמן (פו). גבי שלשה גיטין פסולין, ובודאי לר' מאיר נמי בעינן שיכתוב לשמה, דכתיבתו עושה כריתות. אלא דפריך מברייתא דאיתא בשם מקום, דבעי וכתב לה לשמה, דמשמע דקאי אסתם גיטין שנכתבים על ידי סופר.

(ג) גמ', מאי לאו כשהוא כותב לתורף לשמה כאילו כתבו לטופס לשמה. כתב הפני יהושע דסוגיין אולא איכא דר' אליעזר דסיפא (לקמן כ"ו). דמצריך טופס נמי לשמה, דהכי קיימא לן. דהא קרי רב עליה טובינא דחכימי. ואחי שפיר דהכי קאמר, מאי לאו כשהוא כותב לתורף לשמה, כאילו כתב טופס לשמה. והיינו משום דבגט מתחלה הוי כותבין התורף, כדאיתא להדיא לעיל (טו). דחציו ראשון צריך שיכתוב בפירוש לשמה. וכתב רש"י שם דהיינו התורף, וכשכותב אחר כך הטופס, אמרינן מסתמא על דעת הראשונה כותב.

(ד) גמ', שם. כתב הריטב"א (רבינו קרשקש), דהא דהכא התיירו לכתוב טופס לכתחלה, אף דלקמן (כו). פסלי הכותב טפסי גיטין אפילו בדיעבד, משום גזירה אטו תורף. משום דטופסי גיטין דשכיחי גורין אבל הכא דלא שכיח, התיירו אפילו לכתחלה.

(ה) מתני', פקח ונתחרש וחזר ונתפקח וכו'. כשר. הקובץ ביאורים (אות טו), הוכיח, מדלא בטלה השליחות כשנתחרש ונשתטה. דהא דחרש שוטה וקטן לאו בני שליחות נינהו, היינו שאין יכולים להימנות לשלוחים. אבל לא אמרינן, דכיון דלאו ברי שליחות נינהו תתבטל השליחות כאילו מתו. דאם כן, כשיתפקחו היה צריך מינוי חדש.

(ו) גמ' בשלמא חרש שוטה וקטן וכו'. ופירש רש"י ד"ה דלאו בני, וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן מויקחו להם איש שה לבית אבות. משמעות דבריו, דילפינן לכולהו מהאי קרא. דהרי הגמ' דברה אשלושתן. ואף דהקרא שהביא ממעט קטן בלבד. וביאר הקובץ ביאורים (אות טז), על פי מה שהוכיח, דחרש ושוטה הוו בכלל "איש", ומשמעות איש לא נתמעט אלא קטן, ואינהו ילפינן ממנו בבמה מצינו. והר"ש (תרומות פ"א מ"א) מייתי ירושלמי (שם הל' א') וכן הביאו רש"י בשבת (קנג:): ד"ה ותורם. דממעט חרש ושוטה מתרומה, דכתיב "אשר ידבנו לבו" והני לאו בני לב נינהו, ומדכתיב בהאי קרא "בני ישראל" מיעט קטן. ור"ע מברטנורא תרומות (פ"א א') כתב, דלהירושלמי, קטן לא מצי ממעט מאשר ידבנו לבו, דהא איכא קטן שהגיע לעונת נדרים, שיש לו דעת להיות נודב. ובתוס' לקמן (סד:): ד"ה שאני, כתבו, דקטן ליתיה בשליחות, דילפינן מתרומה. דכתיב, "אתם גם אתם", והא דילפינן, היינו דוקא היכא דאיהו לא מצי עביד, כבתרומה. אבל היכא דמצי עביד, הווי בכלל שליחות. ועיין קצות החושן סימן קפח סק"ג.

(ז) תוס' ד"ה ממי נוטלו, מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזוה הבעל וזו היא אשתו. כתב הרמב"ן, דטעמא, משום דהווי שליח שלא ניתן לגירושין, היינו שבעצמו אינו יכול למלא שליחותן שאי אפשר לו ליתן אלא על ידי אחרים שיאמרו לו זה פלוני זה פלוני, אבל שאר בני אדם דאפשר להן ליתן בעצמן, מהני על ידי אחרים המלמדים אותם ונותנין לה את הגט.

(ח) גמ', הכא בחוץ לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם. כתב הרשב"א, דאף על גב דקיימא לן כרב אשי (לעיל י.), דאפילו שמע קן קולמוסא וקן מגילתא מהני. שאני התם דמירתתי מיניה דילמא סליק וחזי להו, אבל בסומא חיישינן דלמא יהבי ליה אחד מן הכתובים כבר. אי נמי, כדר' זירא דאמר (יבמות קד:): כל דאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. וכתב בחידושי הגרע"א, דמעיקרא לא קשיא, דקן קולמוסא מהני לבפני נכתב, דהווי משום לשמה או דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. אבל לגבי בפני נחתם דטעמיה משום קיום לכולי עלמא, לא מהני דלא מיקרי קיום.

(ט) תוס' ד"ה הוא הדין, בתוה"ד, שאני הכא דגבי גט אפילו אשה נאמנת. הרמב"ן השיב בשם הראב"ד, משום עיגונא אקילו רבנן הכא. וכתב דאינו מחזור היכי

דחרי "שלוחו של אדם כמותו". וכמו שאינה יכולה לעשות את הבעל שליח לקבלה, גם היא אינה יכולה להיות שליח לקבלה. ופירוש הוא לא חזרה שליחות וכו', היינו שליחות לקבלה, דיינו שאינו יכול לעשותה שליח לקבלה דהא דינה כבעל. וחוץ ממה דהלשון מאוד דחוק לדבריו. דהיה צריך לגרוס הוא **חזרה** שליחות אצל הבעל, וכגירסת הגאונים לעיל אות ד'. היינו דווקא אי אמרינן גדר שליח להולכה הווי ממש נתינת דין מגרש ולא רק כח נתינה. וצריך עיון.]

ז שם. הרמב"ם (פ"ו מגירושין ה"ג) פסק, דכשהבעל שלח גט וכשכא השליח ליתנו לה, לא נטלתו. ואמרה לו הרי את שליח לקבלו לי, דמגורשת מספק עד שיגיע גט לידה, ומשיגיע גט לידה תגרש ודאי. והקשה האבני מלואים (קמ"א סק"א) הא לפי מה שביארו הראשונים [הבאו דבריהם לעיל], חסרון דחורה שליחות וכו' בשליחות להולכה, שנתבטלה בהיותו לשליח קבלה. היאך מגורשת כשיגיע הגט לידה. וכתב דאמנם **המגיד משנה** ביאר (שם) דהספק אם יכול האיש להיות נעתק משליחות הולכה שמינהו הבעל, לשליחות קבלת האשה, כיון שעדיין לא נגמרה שליחות הבעל. אם כן נשאר השליח להולכה בשליחותו, והחסרון בשליחות לקבלה. ושפיר כתב הרמב"ם. [אמנם צריך עיון, דאם כן, כאן שהאשה עצמה מקבלת הגט, הרי לא בעינן שתהיה שליח לקבלה. וכמו הבאנו לעיל מדברי הרש"ש, ואיך שייך החסרון דחורה שליחות וכו'. אמנם יש לומר דבאמת רצה שתקבל כשליח לקבלה דוקא. (ודלא כהרש"ש) מכל מקום צריך עיון בהבנת הדברים].

יא תוס' ד"ה וכו' מטית, וא"ת שליח שלא ניתן וכו'. הקשה **בחדושי הגרע"א** (לקמן קסג:). מה הקשו, הא התם לא הוויא שליח לגירושין, אלא לתת לאבא בר מניומי שהבעל עשאו שליח לגרושין. אבל אם היה מוצאו שפיר. ואם כן, הכא הא האשה מיתנה שליח להולכה בצוי הבעל, ותיירך. דגבי אבא בר מניומי, אף דלא מינה השליח הראשון לגרושין אלא לתת לאבא. מכל מקום הבעל מינה את אבא להיות שליח לגירושין. אבל הכא כיון שלא מינה שליח מניומי, אלא אמר לה לעשות שליח להולכה. כיון שהיא אינה שליח לגירושין, אינה יכולה למנות אותו דהווי מילי. ותיירצו, דכיון שנתן לה הגט מה שמוסרת לו הגט לא הווי מילי, והווי היא נמי לענין זה שליח לגרושין. ולכאורה צריך עיון, דאם כן, בתיירצו העיקר חסר מן הספר. ואולי היה אפשר לבאר דתיירצו בפשטות, דאין זה דומה להתם. כיון שמינה אותה לעשות שליח להולכה, לא הווי חסרון של לא ניתן לגירושין, מה שאין כן התם, הוא הרי מינה את אבא להיות השליח, ואין לשליח לתת לו שום זיקה לענין הגירושין.]

פרק כל הגט

דף כד ע"ב

יב מתני' כתוב לאיזו שארצה וכו'. פירש רש"י דאין ברירה. וכתבו **התוס' ד"ה לאיזו שארצה, בתוה"ד**, ואומר ר"י דאפילו מאן דסבר בעלמא יש ברירה, הכא מודה. משום דכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה. והקשה **בקובץ ביאורים** (אות יז), אמאי קתני במתניתין כתוב לאיזו שארצה, ליתני רבותא טפי, לתני לאיזו שאני רוצה עתה, דפסול, משום דהסופר אינו יודע לאיזו רוצה לגרש ולא הוי מבורר בשעת כתיבה. ותיירך, דאורחא דמילתא נקט.

יג גמ', הא קא משמע לן דאין ברירה. כתב **בחדושי החתם סופר**, דלדעת הרמ"ר שהביאו **התוס' בתמורה** (ל' ד"ה ואידך, דברירה מהני בדבר שלא נתברר מעולם, דהשתא הוברר דקמיה שמיא גליא דהכי הוה מעולם). אבל דבר שהיה מבורר, ונתערב, לא שייך לומר דנתברר דהוא מה שהיה מבורר. (ודברים אלו ברוורים ואפשר לחלוק עליהם) אם כן, באומר לאיזו שארצה אגרש, שפיר ברירה בגוונא שאתה אינו יודע למי ירצה לגרש, דאמרינן דהוברר למפרע, דקמיה שמיא גליא מעולם שיתן בלבו לגרש הגדולה. והקשה, **דרש"י בזבחים** (ג.) ד"ה אין, פירש, דבאיזה שארצה אין ברירה, דשמא בשעה שנכתב לא היה בדעתו של בעל לזו ואינתק לשם האחרת. ומשמע, דאי יש ברירה אמרינן דהוברר בשעת נתינה, דלמפרע בשעת כתיבה היתה דעתו על זו שנותן לה היום. והא בכהאי גוונא לא אמרינן ברירה לדעת הרמ"ר שאי אפשר לחלוק עליה. והניח בצריך עיון.

יד גמ', והא אמרת אין אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב. כתב **הרמב"ן**, דאף דלא דמי לגמרי, דהתם יכול לומר, לא אני לוייתי אלא חברי ליה ולשעבד עצמו כתב לך. אבל הכא, הואיל ואין לחוש לנפילה, ליכא למימר הכי. מכל מקום, איכא למיחש שמא חבירו נתן בה עיניו, וכתב ונתן לה גט זה כדי להוציאה מבעלה ותנשא לו.

טו רש"י ד"ה הא גדולה, וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש. כתב **הפני יהושע**, דמשמע, דדוקא משום האי חששא קשיא ליה, אבל אי לאו האי חששא לא איכפת לן דאין הגט מוכח מתוכו, אף למאי דסלקא אדעתין דאתיא כר' מאיר, ודלא כ**תוס' ד"ה עדי**.

טז רש"י ד"ה הא אמרינן, בסוה"ד, אחר כתבו לאשתו ונמלך ולא גירשה והשליכו לאיבוד מדעת. הקשה **המהרש"א**, הא כיון דלא חיישינן לנפילה וכיון דגט בידה מגורשת. אם כן, מאי טעמא ניוחש להא. ולא דמיא להא דאין אחרים מוציאין עליהם שטר חוב, דטעמא משום דכל אחד דוחה את המלוה ואומר לו

דאומר בפני נכתב תו לית ליה לאשתמוטי ומידק דייק. אבל בעדות מיתה דאפילו עד מפי עד נאמן, לא דייק כל כך, ומדלא נקט הכי מוכח דמיירי בארץ. אבל אב"י לא נחית לחלק הכי.

ב גמ', אשה מכי מטי גיטא לידה איגרשה לה. כתב **הרמב"ם** (פ"ו מגירושין ה"ד), האשה שהגט יוצא מתחת ידה אין חוששין ומחזיקים אותה במגורשת, ואף על פי שאין הגט מוקיים. וכתב **הרשב"א**, דדייק מזהא דאמרינן דמכי מטי גיטא לידה איגרשא לה, ואינה צריכה למימר בפני נכתב נחתם. אמנם כתב, דיש לפרש, דכיון דכשהאשה עצמה מביאה גיטה, אינה מגורשת עד שתביא גיטה ותאמר בפני נכתב ובפני נחתם. הקשתה הגמ', וכי אין האשה מתגרשת אלא כשתיבא הגט לבית דין ותאמר בפני נכתב ובפני נחתם, והלא מכי נתנו לה הבעל נתגרשה [ועיין באות הבאה]. ואמנם **הראב"ד** (פ"ו מעבדים ה"ז) פליג עליה. והלחם **משנה** (שם) פירש שאלת הגמ' לשיטתו, דכיון דמכי מטי גיטא לידה איגרשה, אינה נאמנת לומר בפני נכתב, דבשליח בלחוד תיקנו שנאמן והיא אינה שליח, דהא מתגרשת בקבלתה, ובעי קיום גמור. ומשני, דאמר לה הוי שליח הולכה עד דמטית להתם, ולכך נאמנת כדן שליח [ועיין באות הבאה].

ג רש"י ד"ה איגרשה לה, ולמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא. **הלחם משנה** (פ"ו מעבדים ה"ז) כתב, דדעתו **כהרמב"ם** (הובא לעיל אות ב), דנאמנת ואינה צריכה למימר בפני נכתב. אבל **בשו"ת הריב"ש** (סימן שפה), פירש דעתו **כהראב"ד** [עיין באות הקודמת]. [אמנם לכאורה לשון רש"י מוכח להיפך, דהא כתב ולמה לה לומר, דלשיטת הראב"ד הווי ליה למכתב ואינה יכולה לומר.]

ד גמ', וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וכו'. הרש"ש, פירש, דאיכא נתינה על ידי דמתהפכת משליח הולכה לשליח קבלה, והוי כאלו מה סטר שליח הולכה ונתנו קבלה. ואהא פריך, דלא חזרה שליחות, ופירש (לפי מה שפירשו רש"י ונתנו) דמדחויא נתינה על כרחך דנסתלק שם שליח הולכה מינה, ודלא כשליח אחר, דאף אי נעשה שליח לאחרים, לא פקע מיניה שם שליחות קמייתא. והוסיף, דאי מהאי סברא לא בעינן דוקא דתייהו שליח קבלה, וסגי בהא שיאמר, דכי מטיא להתם יסתלק מינה שם שליח הולכה, ותקבל הגט מעצמה.

ה גמ', והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. פירש **הריטב"א** (רבינו קרשקש) **בשם הגאונים**, דגט זה לא בא לידה משליחותיה דבעל. דהא נעשית שליח עד דמטיא להתם, ובשעת כניסתה שם נפסק שליחותה מהולכה, וכשמקבלת הגט מעצמה אין כאן שליח, דכבר כלתה שליחות הבעל, דהוי כטלי גיטך מעל גבי קרקע. וכתב דגרסי והא חזרה [שהשמיטו הלא]. ולפי זה כתב **לקמן** (סג.) דהוא דין בגיטין דוקא ולא בשאר שליחות. [מה שאין כן לשיטת רש"י ותוס'].

ו תוס' ד"ה והא, שליח לא מיקרי אלא המשלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים ובקונטרס לא פירש כן. הקשה **האבני מילואים** (סימן קמא סק"א), **דרש"י לקמן** (סג:) **בד"ה לא חזרה** פירש כתוס', דשליח שחזר ונעשה שליח למי שנשלח לו, ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך, ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות, ואמאי לא פירש הכי בסוגיין. ותיירך, דרש"י נשמר מהא דהקשה **הרשב"א** (שם), דהכא פשיטא לן דבעינן דתחזור שליחות אצל הבעל, [ועיין באות הבאה] אם כן היאך **לקמן** (סג:) מספקא לך. ומשום הכי פירש **רש"י** (כאן) בסד"ה והא לא, דהכא טעמא משום דנשתלחה לעצמה ונעשית בעל המעשה, ובטלה השליחות קודם שתחזור, דבכהאי גוונא פשיטא דגרע דלא חזרה שליחות. אבל לקמן דלא נשתלחה לעצמה ואינה בעל המעשה אלא דעשתה את שליח הבעל לשליח קבלה, מספקא לן אי בעינן חזרת שליחות אצל בעל. וכן ביאר **השער המלך** (פ"ו מגירושין ה"ט). ולכאורה צריך עיון בהבנת דבריהם דבגוונא שנעשית בעל דבר פשיטא יותר, מהיכא דעשתה השליח עצמו לשליח לקבלה דלכאורה חזר סברא היא וכמו שכתב **הרש"ש לעיל** אות ד'. ועיין **לקמן** אות ח'.

ז בא"ד, שם. הרשב"א לקמן (סג:) תירץ קושיותו, משום דביאר, דהא דבעינן חזרה שליחות אצל הבעל, הוא דין בשליחות להולכה שאינה מסתיימת אלא כשיש לה גמר שהוא על ידי החזרה והאמירה עשיתי את שליחותי. ועל כן היכא שמינה את האשה לשליח לקבלה בעת מינוי השליחות להולכה, החסרון במנוי השליחות ובוודאי שאינה שליחות. אבל היכא שהוא מינה השליח להולכה כראוי, אלא שהאשה מינתה אותו לאחר מיכן שליח לקבלה, כיון שאינו חסרון במנוי אסתפקא לגמ'. ועיין שם שהקשה מכח זה על **הרמב"ן** שבדואי מוכח שלא סבר כן.

ח תוס' ד"ה חצרה, בתוה"ד, הוה ליה למימר משום שליחות עצמה וכו'. כתב **הפני יהושע**, דהקשו לשיטתם **בתוס' ד"ה והא**, דבעינן דראוי לחזור לשולחו ולומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים. אבל **לרש"י ד"ה והא** דהא דלא חזרה שליחות היינו דוקא היכא שהשליח נעשה בעל דבר, הכא לא שייך האי חששא, דאף שנעשה השליח עצמו שליח לקבלה, לא איכפת לן כיון דאינו בעל המעשה. והאבני מילואים [עיין באות הקודמת] תמה עליו, דהא רש"י לא פליג אתוס', וסבר, דאף היכא דאינו בעל המעשה מספקא לן וצריך לתירוץ התוס'.

ט גמ' והא לא חזרה שליחות וכו', הרש"ש כתב דפירוש רש"י ותוס' דחוקים, וכתב, דאולי יש לפרש, דכשעשאה הבעל שליח להולכה הרי נעשתה כמורה,

המהרש"א, דקיצרו, וביאר דכוונתם כמו שהבאנו באות הקודמת, בשם הריטב"א בסוכה.

דף כה ע"ב

ח גמ', תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה וכו' ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה. הקשה הקובץ ביאורים (אות יח). הא כתב הר"ן (גדרים מה:), דאין ברירה רק כשאינו מבורר אם יחול הקנין או לא יחול, אבל היכא שהקנין חל בודאי, אלא דמספקא אימתי יחול, יש ברירה. ולפי זה, אפשר דלר' יהודה לית ליה ברירה, ובלכי מיית הוי גיטא, משום דמיירי באומר שיחול שעה אחת קודם מיתתו, וליכא ספק אלא אימתי יחול הגט, ומאי ראיא דר' יהודה מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, והניח בצריך עיון.

ט רש"י ד"ה ומיחל, מעשר שני מחלל בדיבורא בעלמא על מעות שיש לו בבית דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן. הקשה הריטב"א (סוכה כג:), כיון דמפריש במוצאי שבת, היכי מצי מחלל מערב שבת, הרי אי אפשר לחלל מעשר, אלא לאחר סיום מקום וקריאת שם גמור. ותיירץ, דשאני עתיד להפריש קאי אתרומה ומעשר ראשון, אבל מעשר שני קורא שם מעכשיו לצפוננו או לדרומו ומחללו.

י תוס' ד"ה ומיחל, פירש בקונטרס מחלל על המעות וכו' ואין נראה וכו'. כתב הפני יהושע, דרש"י ד"ה ומיחל סבר, דלוקח מן הכותים לא הוי ודאי טבל, דשמא הפריש לצורך עצמו בעורן ענבים, או אף לאחר שעשאן יין שמא הפריש כדי לשתות בעצמו ונמלך למכרך. ועוד, דלאו כולהו חשידי, דמדאורייתא כשרים כישראל, אלא דרבנן חששו ואחזיקו סתמיהו לחשודין במילתא דרבנן, וחששו למיעוט המצוי בדיכא חזקת איסור. וכיון דההפרשה הויא חומרא בעלמא מדרבנן כדמאי, שרי לחלל בין השמשות.

יא תוס' ד"ה ר' מאיר, בתוה"ד, ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו ומתנה בפירוש וכו', לההיא דאחין שחלקו שאינו מברר כלום. ביאר המהרי"ט אלגזי (גט מקושר סימן טו), דבמפרש ותולה הדבר בביררתו, יש ברירה. דאיכא הוכחה דרצונו שהב' לוגין יהיו תרומה למפרע. אבל אי אמר בסתמא, דב' לוגין יהיו תרומה אין ברירה, דמדלא פירש, גילה דעתו, דאינו קורא שם תרומה גמורה מהשתא, אלא דהוי תרומת פסק, וכשיפריש תבבר התרומה לגמרי.

יב בא"ד, שם. הקצות החושן (סימן סא סק"ג) תירץ, דכיון דלר' מאיר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכן לגבי תרומה מפריש דבר שלא בא לעולם כדאינתא ביבמות (צג:), משום הכי יכול לומר שאני עתיד להפריש. דאף על גב דאינו מבורר השתא, לא גרע מדבר שלא בא לעולם. דאי מצי להפריש דבר שלא בא לעולם, כל שכן דמהני בשני לוגין שבאו לעולם ועתידין להתברר.

יג בא"ד, ובהאי טעמא מיתרצא נמי דשמואל אדשמואל. הקשה הפני יהושע, דילמא שמואל מחלק בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, כדכתבו התוס' ד"ה ולכי מיית, וכיון דאפילו תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה, כל שכן בחבית דהוי ברירה דממילא. ותיירץ, דאי לאו דיש לחלק בין היכא דמתנה בפירוש או לא, הוה מסתבר דברירה דממילא עדיף טפי מתולה בדעת עצמו, דהא כתב רש"י לעיל (עמוד א') ד"ה אמר אביי, דהריעותא בתולה בדעת עצמו, משום דגילה בדעתו דפוסח על שתי הסעיפים, וזה לא שייך בברירה דממילא. ומשום הכי כתבו, דדוקא מכח הסברא דיש לחלק בין מתנה בפירוש או לא, איכא לשנויי דשמואל אדשמואל.

יד רש"י ד"ה ולכי מיית. מבוואר ברש"י דכל תנאי שקיומו אינו בידו תלוי בדין ברירה. הקשה בשערוי אבי עזרי (כתובות ט:), בהא דכל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. לפי מה שפירש רש"י שם שכותב שאם לא יחזור תהיה מגורשת. הא כדו שלא תתעגן אשתו אם ימות אין קיום התנאי בידו, ולמאן דאמר אין ברירה היאך נתגרשה.

טו גמ', תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה הא דאמרן. הקשה התוספות הרא"ש, אמאי חשיב הלוקח יין תולה בדעת עצמו, הא טעמא דמפלגינן בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, משום דהיה יכול לברר בשעת התנאי, ומדלא בירר פסח על שתי הסעיפים. אבל הכא בשעת התנאי לא מצי לברר טפי ממה שבירר. ותיירץ, דכיון דמברר לבסוף, ואומר זה אני שותה לשם חולין וזה תרומה, חשיב תולה בדעת עצמו.

לא אני ליתני ממך אלא חברי. והרש"ש העיר, מאי טעמא שינה רש"י לקמן בד"ה בעדי מסירה, שכתב, דהחשש שמא כתבו וחתמו לגרש את אשתו, ומסרו לזו אשת חברו.

יז תוס' ד"ה בעדי מסירה, (הוה קשיא להו מאי טעמא אוקי לה כר' אלעזר) על כן תירצו דלר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוך החתימה שנכתב לשם זה האיש ואשה זו ולא מהני עדי מסירה. והריטב"א (רבינו קרשקש) דחה את דבריהם, וכתב דאף לר' מאיר לא בעינן מוכח מתוכו. ותיירץ בשם רבנו, דמרישא דמתניתין דסופרים מקרין מוכח דלא אתיא כר' מאיר. דלדידיה, אפילו שמע קול סופרים מקרין כשר לגרש בו, ולא בעי כתיבה לשמה. ועוד, דלר' אלעזר סגי בכח אחת של עדים ולר' מאיר בעינן ב' כיתי עדים, עדי חתימה ועדים שיכירו וידעו דנותן הגט הוא בעלה.

יח בא"ד, שם. כתב הפני יהושע, דמתניתין מוכח דלא אתיא כר' מאיר, דמדנקט בכולהו בבא, פסול לגרש בו, והכא קתני לא יגרש בו, על כרחך דאשמועינן דגדולה מיהא מותר לגרש בו לכתחילה, ומסתמא היינו כסתם גירושין. ומשום הכי לא מצינן לאוקמי כר' מאיר ובעדי מסירה, דלדידיה לא בעינן עדי מסירה כסתם גירושין. אלא כר' אלעזר דסבר דבכל גיטין בעינן עדי מסירה. וכתב, דתוס' כתבו כן, משום דאולי לשיטתם לעיל (ד). ד"ה דקיימא לן, דלר' מאיר בעינן עדי מסירה ועדי חתימה, ושפיר הוי מצי לאוקי מתניתין כר' מאיר.

דף כ"ה ע"א

א רש"י ד"ה אי נמי כתחילה, כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה לאיש אחד, כך יחזור ויובל לאיש אחד. ביאר הרשב"א, דאיש אחר היינו אברהם. וכתב דאינו מחזור. ופירש, דלא חשיבא חלוקה לפטור מדינא דחזרה ויובל, אלא כתחילתה של ארץ ישראל, שנחלקה בגורל ואורים ותומים, והויא גורת הכתוב. אבל חלוקה אחרת אינה פוטרת אפילו דרך ירושה ומתנה, וחזרת ויובל כדמעיקרא.

ב גמ', והדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים. הקשה בחדושי הר"ן, דמאן דקא מותיב שפיר קא מותיב, ומאי קאמר אביי. ותיירץ דאי לאו תיובתא, איכא למימר דפשיט, דמדאשמועינן תנא יתר על כולן, בגוונא דאין ברירה. ותני לה בתולה בדעת עצמו, ולא בתולה בדעת אחרים. מוכח, דבתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה. אבל מדקא מותיב ליה תולה בדעת אחרים, שמע מינה דפשיט דאפילו תולה בדעת אחרים לית ליה ברירה, ואהא קשיא היכי מדמי מילתא למילתא.

ג רש"י ד"ה מבין הכותים, בתוה"ד, וכותים גרי אמת חשיב להו ואין ארץ ישראל נפקת מקדושתה על ידיהם. הקשה בחדושי הגרע"א, אמאי בעינן להא דגרי אמת הן, והא ר' מאיר ור' יהודה סברי (מנחות סו:), דמעשרים אף משל עובד כוכבים על של ישראל. ומוכח דאף בעובדי כוכבים אין ארץ ישראל נפקת מקדושתה על ידי קנין. ור' שמעון ור' יוסי דסברי דאין מעשרים, הא סברי דכותים גרי אריות, ולא אסרי אלא מדרבנן, והניח בצריך עיון גדול.

ד תוס' ד"ה הלוקח, בתוה"ד, ורבי יוסי ורבי שמעון אף על גב דסבירא להו וכו' דכותים גרי אריות הן. הרמב"ן (חולין יד). הקשה עוד, דכיון דהוה גרי אריות פטורין פירותיהן ממעשר. ותיירץ, דלדברי ר' מאיר קאמרי, דלדידן אינן חייבין במעשר כלל, אבל לדידך ניוחש שמא יבקע הנוד. וכתב, דיש אומרים דחייבים במעשר מדרבנן, דאפילו בלוקח מן הגוי תקנו.

ה בא"ד, כשגורו על יינן של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים אף על פי שגזרו על פיתם וכו'. הקשה הערוך לנר (סוכה כג:), הא גזרו בשבת (יז:), על פת נכרי משום יינן, והיאך גזרו על גזרו על פיתן, ויינן מותר. ותיירץ, דגזירת פת ד"ח דבר הויא משום יינן, אבל גזירת פת כותי נגזרה בזמן עזרא, על שטלו בניין בית המקדש, ולא שייכי גזירת פת ויין דכותים אהדדי.

ו תוס' ד"ה שני לוגין, בתוה"ד, אבל למכור אין מפרישין כלל דלא קפדי אלפני עור. הקשה הריטב"א (סוכה כג:), דמצי להשקותו מהיין ואם ישתה הוי מתוקן. ותיירץ בשם קצת מרבתי, דמיירי בדליכא פנאי לבדוק. אבל יותר נראה לו לומר, דאפילו בבדיקה לא סמכינן עלייהו, דלמא כותים אית להו עשר תעשר, ולא מוכר. תבואת זרעך, ולא לוקח. וסבורין שהלוקח והמוכר פטורין מן המעשר לגמרי.

ז בא"ד, ועוד סומכין כותים אהא דדרשינן בבבא בתרא ואכלת ולא מוכר. כתב

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומין בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומין בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:45-9:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת הפד"ח ב"פ"ט)